

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ 2015

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2015. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2015. године

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију слиједи приступ извјештавања регулаторних органа у Европској унији и захтијеве Енергетске заједнице, са прилагођавањима која изражавају специфичности регулаторног оквира у Босни и Херцеговини.

Садржај

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	5
3.1	Правила и документа ДЕРК-а.....	5
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	9
3.3	Поступци лиценцирања.....	16
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката.....	17
3.5	Поступци одређивања тарифа.....	19
3.6	Технички аспект рада електроенергетског система.....	21
3.7	Тржиште електричне енергије.....	26
3.8	Енергетска статистика.....	35
3.9	Остале активности.....	38
4.	АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА.....	41
4.1	Енергетска заједница.....	41
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRA.....	45
4.3	Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG.....	46
4.4	Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER.....	47
4.5	Савјет европских енергетских регулатора – CEER.....	49
5.	РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ.....	51
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2016. ГОДИНИ.....	53
ПРИЛОЗИ		
А:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине.....	57
Б:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	59
Ц:	Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	61
Д:	<i>Acquis</i> Енергетске заједнице.....	63
Е:	Отворени спорови: Енергетска заједница – Босна и Херцеговина.....	65

1. УВОД

Реформа и реструктурирање сектора, либерализација тржишта електричне енергије, коришћење обновљивих извора енергије, енергетска ефикасност, нове инвестиције и регионалне интеграције доминантне су теме које су заокупљале електроенергетски сектор у протеклој 2015. години.

Развој законодавног оквира у области електричне енергије, безбједно и поздано снабдијевање, динамично и још уређеније veleпродајно тржиште, стварно заживљавање номинално отвореног малопродајног тржишта, наглашавају значај и одговорност независног регулатора. У процесу дерегулације, улога је регулатора да установе тржишне принципе у дјелатностима у којима је то могуће (производња, трговина и снабдијевање), те да одреде цијене-тарифе по којима се обављају дјелатности природног монопола, уз слободан приступ мрежној инфраструктури на равноправном основу свим заинтересованим странама.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставила је своју мисију у повећавању функционалности отвореног тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини. Овдје се посебно издваја комплетирање скупа правила и одлука којим су промовисани тржишни принципи у раније потпуно регулисану сферу пружања помоћних услуга и уравнотежења електроенергетског система БиХ. Тиме је већ реализована једна од бројних мјера у функцији развоја сектора, а које су препознали и прихватили премијери шест земаља Западног Балкана у оквиру 'Берлинског процеса'.

Пред Босном и Херцеговином су бројне обавезе у процесу реализације *Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ*, чија је енергетска димензија јасно дефинисана *Уговором о успостави Енергетске заједнице*. При томе ће требати уважавати динамичност ове заједнице у њеном јачању и проширењу.

Европска унија градећи Енергетску унију позива на јачање активности Енергетске заједнице, боље остваривање права ЕУ и реализацију кључних инфраструктурних пројеката, ради успостављања слободног транспорта енергије кроз земље ЕУ и Енергетске заједнице и побољшања безбједности снабдијевања.

Стабилност рада електроенергетског система БиХ потврђена је и у 2015. години. Укупна производња електричне енергије у протеклој години износила је 14.408 GWh и мања је 4,1 % у односу на претходну годину, коју су карактерисали повољнији хидролошки услови. У хидроелектранама је произведено 5.426 GWh, односно 6,8 % мање него у 2014.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

години. Производња у термоелектранама износила је 8.712 GWh и за 2,3 % је мања у односу на претходну годину. Тиме већ трећу годину траје тренд пада производње у термоелектранама, највећим дијелом као посљедица смањене производње угља, али и ниских цијена електричне енергије на veleпродајном тржишту. Производња у малим хидроелектранама, соларним и вјетроелектранама износила је 246,9 GWh, а у индустријским електранама 23,3 GWh.

Укупна потрошња електричне енергије у БиХ у 2015. години износила је 12.606 GWh, односно 3,2 % више него у претходној години, чиме је прекинут опадајући тренд који је био присутан од 2013. године. Потрошња купаца прикључених на преносни систем смањена је 1,6 %, док је дистрибутивна потрошња већа 3,9 % у односу на претходну годину. Повећање је посебно изражено код купаца прикључених на 10 kV напон, као и код купаца у категорији остала потрошња.

Максимално оптерећење електроенергетског система у 2015. години од 2.105 MW забиљежено је 31. децембра 2015. године у осамнаестом часу, што је мање од историјског максимума од 2.207 MW, из истог дана и часа претходне године.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 17.860,1 GWh, што је за 1,01 % више него у 2014. години. Преносни губици износили су 359,4 GWh, односно 2,01 % од укупне енергије на систему преноса. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.035,1 GWh или 10,45 % у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у историји електроенергетског сектора БиХ.

У 2015. години извезено је 3.445 GWh, што је 7,3 %, односно 271 GWh мање него у претходној години, и у највећој мјери је посљедица смањене производње електричне енергије. Увоз је износио 1.308 GWh са порастом од 37,2 % у односу на претходну годину. Регистровани транзит електричне енергије преко преносног система БиХ је износио 2.439 GWh, што је повећање од 991 GWh или 68,5 % у односу на 2014. годину, те је и укупан приход који је БиХ остварила у првих девет мјесеци 2015. године по основу *Механизма наплате између оператора преносног система* (ИТС механизам) двоструко већи него у истом периоду претходне године и премашио је три милиона КМ.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2014. години разматран је на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Извјештај је усвојен

- на 14. сједници Представничког дома одржаној 30. јуна 2015. године, и
- на 7. сједници Дома народа одржаној 15. јула 2015. године.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са другим мандатом од 5 година (од 30. децембра 2009. године), и
- Никола Пејић, са мандатом од 5 година (од 24. септембра 2007. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Милорад Тушевљак, са мандатом од 5 година (од 10. августа 2011. године).

Уочљиво је да је истекао први петогодишњи мандат једном члану Комисије из Федерације Босне и Херцеговине, те да је другом члану Комисије истекао и други петогодишњи мандат. Имајући у виду да је *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ* дефинисано да Комисија ради у пуном саставу и да одлуке доноси консензусом, а слиједом досадашње праксе, Никола Пејић и Мирсад Салкић и даље обављају функцију члана Комисије до завршетка процедура за именовање (реименовање) чланова Комисије из Федерације Босне и Херцеговине.¹

Од успоставе Државне регулаторне комисије за електричну енергију њени чланови се на равноправном основу ротирају на функцији предсједавајућег сваке године. Ову функцију до 30. јуна 2015. године обављао је Никола Пејић. Милорад Тушевљак актуелни је предсједавајући Комисије до 30. јуна 2016. године.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију организован је у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове,
- Сектор за финансијско-административне послове.

У функцији ефикаснијег обављања послова у ДЕРК-у се по потреби успостављају тематски радни тимови, у чијем раду учествују запосленици из различитих сектора.

Коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета ДЕРК прати зах-

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступци избора два члана Комисије које је предложила Влада Федерације БиХ налазе се у процедури у Парламенту Федерације Босне и Херцеговине. Након што буду потврђене, номинације се достављају Савјету министара БиХ, које предлаже именовања Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

тјеве регулаторне праксе. Нова знања се стичу на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (енг. *distance e-learning*), које је постало доминантно у пракси Комисије. Систематичност обуке ради континуираног усклађивања знања, вјештина и праксе са потребама и очекивањима институције се остварује и кроз стручне радионице Секретаријата Енергетске заједнице, образовне програме Регионалне асоцијације енергетских регулатора и Школе регулације у Фиренци, те семинаре Дирекције за европске интеграције, који су у функцији приступања и интеграције БиХ у Европску унију.

Посебан допринос стручном усавршавању у 2015. години дао је Пројекат USAID-а *Инвестирање у сектор енергије* (EIA), у оквиру којег је организовано више едукативних радионица различитог тематског садржаја.

ДЕРК ће и даље бити посвећен обезбјеђењу континуираног професионализма особља кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог одређивања потврђује и информатичка, комуникациона и презентациона компетенција већег броја појединаца да своја знања и искуства успјешно излажу и на међународним струковним скуповима, како регионалног тако и глобалног карактера.

Поред стручног усавршавања својих запосленика, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је, на адекватан начин, информисала и преносила искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовала је и у стручном усавршавању особља других регулаторних органа у региону. ДЕРК је такође пружао квалитетне стручне информације о енергетском сектору и његовој реформи, не само специјалистима из сектора него и широј јавности, уз посебно организовану едукацију представника средстава јавног информисања.

У раду ДЕРК-а настају велике количине разноврсне документације. Број докумената и информација је у сталном порасту. Чување, вредновање, излучивање и заштиту регистратурске грађе ДЕРК као њен стваралац организује под стручним надзором Архива Босне и Херцеговине. Оваква кооперација омогућава да се ови процеси одвијају по струковним принципима, знањима и препорукама и кроз међусобно упознавање двију институција.

У извјештајном периоду је функционално застарјела и отписана информатичка опрема замјењивана новом, уз поштовање прописаних стандарда и смјерница Савјета министара БиХ за набавку рачунарске опреме и софтвера. При томе се водило рачуна о енергетским својствима уређаја и доброј пракси коју у извјештајима о ревизији учинка препоручује Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

На редовним сједницама се разматрају и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други докуменат, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

Током 2015. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију одржала је 19 редовних и једну ванредну сједницу, 28 интерних састанка и организовала десет јавних расправа, од чега је осам имало општи, а двије формални карактер.

У извјештајном периоду, на транспарентан начин и уз вођење адекватних јавних расправа, у којима су поред субјеката из електроенергетског сектора своје коментаре могли давати и заинтересовани чланови јавности, Комисија је спроводила активности на усвајању и одобравању низа докумената, одређивању тарифа, издавању лиценци, и реализовала друге активности од којих су најзначајније груписане у подручја наведена у наставку.

Отвореност према јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности је основна оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна органа која дјелују у енергетском сектору Босне и Херцеговине.

3.1 Правила и документа ДЕРК-а

Правила о лиценцама

Након протекла рокова дефинисаних *Одлуком о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини* из 2006. године, доношења *Правилника о снабдијевању купаца електричном енергијом у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине* (2013. и 2014. година), одговарајућих правила у оквиру надлежности ентитетских регулатора, те након усвајања и одобравања нових *Тржишних правила* у 2015. години, указала се потреба за усклађивањем *Правилника о лиценцама* са концептима, појмовима и рјешењима заступљеним у овим и другим прописима, као и промјенама у међувремену насталим на тржишту електричне енергије у БиХ.

Појам ‘квалификовани купац’ означавао је различите категорије купаца које су од почетка отварања тржишта електричне енергије 2007. године сукцесивно стицале могућност – квалификованост слободног избора снабдјевача и понуде за снабдијевање која им најбоље одговара. Како је од 1. јануара 2015. године тржиште електричне енергије потпуно отворено за све купце, појам тарифног, односно неквалификованог купца (купца без права на слободан избор снабдјевача), изгубио је свој садржај и престао бити одговарајући како за класификацију купаца, тако и за назив дјелатности односно назив лиценце.

Развојем тржишта и регулаторног оквира, јачањем конкуренције и посебно повећањем броја трговаца на тржишту електричне

енергије, нестали су разлози да се одређени индустријски потрошачи баве и међународном трговином – увозом електричне енергије ради задовољавања сопствених потреба коришћењем посебне лиценце.

Иницијативе појединих енергетских субјеката уочиле су и скренуле пажњу на присутност административних запрека у обављању дјелатности производње електричне енергије у новоизграђеним производним објектима у току пробног рада. Извршеним измјенама у вези издавања привремене лиценце за производњу се олакшава прикључење производних објеката у Брчко Дистрикту БиХ на преносни систем током пробног рада, а тиме и пријава дневног распореда рада тих објеката на основу јединствене идентификационе ознаке – EIC кода (енг. *Energy Identification Code*) коју издаје НОС БиХ.

Обавеза прибављања сертификата о систему обезбјеђења квалитета задржана је само за дјелатности које немају тржишни карактер (пренос електричне енергије, дјелатност независног оператора система и дистрибуција електричне енергије), чиме су уважене специфичности које карактеришу обављање дјелатности трговине у погледу броја запослених, величине и унутрашње организационе структуре тих субјеката, а посебно висине трошка прибављања таквог документа.

На основама вишегодишње праксе у примјени института суспензије лиценце, измјене Правилника су искоришћене и за ограничење корисника лиценце да за вријеме трајања важења лиценце самоиницијативно у више наврата тражи привремену суспензију лиценце њеним ‘умировљењем’ на одређене временске периоде, чиме практично доводе у питање кредибилност да стварно дјелују на тржишту електричне енергије. Такође, било је неопходно обезбиједити ефикасније инструменте за санкционисање пропуста корисника лиценце да уредно плаћају регулаторну накнаду.

Промјеном досадашњег начина конципирања услова за коришћење лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом – кроз утврђивање Стандардних услова за коришћење лиценце, као стандардног и унапријед познатог скупа регула о правима и обавезама власника лиценце (чије се прихватање потврђује подношењем писмене изјаве већ уз сам захтјев за добијање лиценце), додатно је поједностављен и убрзан поступак издавања ове врсте лиценце који је у пракси најбројнији. Тиме се значајно редукује и количина докумената која је досада из формално-процедуралних разлога циркулисала како унутар ДЕРК-а тако и у комуникацији са подносиоцем захтјева и заинтересованим трећим лицима.

Након што је о предложеним рјешењима 18. новембра 2015. године одржана јавна расправа и протекао период за доставу коментара јавности, у оквиру којих су заинтересоване стране изразиле подршку предложеним рјешењима, Државна

регулаторна комисија усвојила је *Правилник о измјенама и допунама Правилника о лиценцама* 15. децембра 2015. године. На истој сједници Комисије утврђени су и *Стандардни услови за коришћење лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом*.

Нови начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ

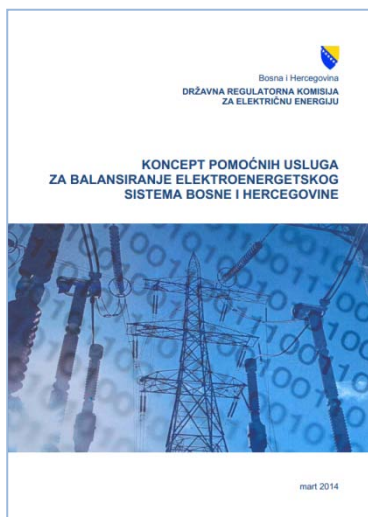
Током протекле три године, свјесна значаја помоћних услуга и балансирања (уравнотежења) електроенергетског система, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у сарадњи са Независним оператором система у БиХ и другим електропривредним компанијама, спровела низ активности којима је установљен нови начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система Босне и Херцеговине.

Заједнички рад ДЕРК-а и НОС-а БиХ, уз коришћење докумената развијених у склопу USAID пројекта *Асистенција регулативи и реформи електроенергетског сектора (REAP)* у марту 2014. године резултовао је утврђивањем *Концепта помоћних услуга за балансирање електроенергетског система Босне и Херцеговине* (у даљњем тексту: Концепт помоћних услуга или Концепт). Оцјена је да Концептом дефинисана рјешења обезбјеђују стабилан и поуздан рад електроенергетског система и испуњавање међународних обавеза БиХ, прије свега према *Уговору о успостави Енергетске заједнице*, те Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и њеној Регионалној групи Континенталне Европе, односно Контролном блоку СХБ (Словенија – Хрватска – БиХ).

Концепт помоћних услуга са илустрацијама значајног броја процедура које је требало израдити, трасирао је даље правце употпуњавања постојећег регулаторног оквира пружања помоћних услуга за балансирање електроенергетског система БиХ и за његово оперативно стављање у функцију. Основна рјешења из Концепта, даљом разрадом преточена су у практично спроводива правила која ову проблематику регулишу на новим основама.

У јулу 2014. године, ДЕРК је измијенио и допунио *Методологију за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора преносног система и помоћне услуге*. Очекивања ДЕРК-а су била да ће НОС БиХ, сходно Закључцима ДЕРК-а из марта 2014. године, ускладити постојећа Тржишна правила и Мрежни кодекс и учинити их компатибилним са рјешењима Концепта, заједно са додатним процедурама потребним за примјену правила.

Због значајног заостајања у динамици одвијања тих активности, ДЕРК је уредио начин обезбјеђења помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ на привременом основу Одлуком од 18. новембра 2014. године.

Одлуком о тестном периоду примјене спроведбених правила и процедура пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ, ДЕРК је децембра 2014. године прихватио оцјену НОС-а БиХ и других електроенергетских субјеката да се 1. јуни 2015. године утврди као рок за почетак ефективне примјене правила и процедура. Међутим, како су нова Тржишна правила утврђена тек 24. априла 2015. године, ДЕРК је приликом њиховог одобравања у мају 2015. године одлучио да њихова примјена почне од 1. јануара 2016. године, до када је продужен тестни период.

У преосталом времену до краја 2015. године, ДЕРК је донио одлуку којом је одредио коефицијенте и граничне цијене за капацитет и енергију секундарне и терцијарне регулације, као и коефицијенте уз цијену позитивног и негативног дебаланса, а у њеној допуни одредио је и граничну цијену капацитета терцијарне регулације надоле. Тиме су дефинисани улазни параметри за тржишну набавку помоћних услуга коју је спровео НОС БиХ, као субјекат који набавља помоћне и пружа системску услугу у Босни и Херцеговини.

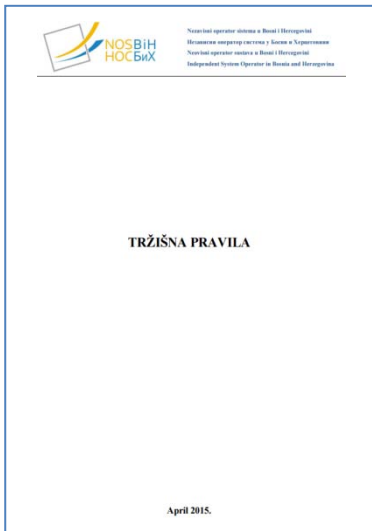
Крајем 2015. године, НОС БиХ је утврдио коначне верзије пратећих докумената нових Тржишних правила:

- Правилник о раду дневног тржишта балансне енергије терцијарне регулације,
- Процедуре за помоћне услуге и Процедуре за размјену података између НОС-а БиХ и оператора дистрибутивног система,
- Стандардне форме Уговора о балансној одговорности и Уговора о пружању помоћних услуга,
- Обрасце Захтјева за приступ балансној групи, Захтјева за регистрацију балансно одговорне стране, Захтјева за регистрацију објеката за пружање помоћних услуга, Захтјева за регистрацију учесника на тржишту и Захтјева за додјелу ЕИС кодова, те
- Конкретне тачке примопредаје и Упуте за достављање дневних распореда.

Посебном одлуком која је донесена у оквиру поступка одређивања тарифа по захтјеву НОС-а БиХ, утврђена је тарифа за системску услугу, чиме се комплетирао скуп правила и одлука којим се тржишни принципи од 1. јануара 2016. године уводе у раније потпуно регулисани метод пружања помоћних услуга и уравнотежења електроенергетског система БиХ. На овај начин се повећава функционалност отвореног veleпродајног и малопродајног тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини и испуњава једна од мјера које су 27. августа 2015. године прихватили премијери шест земаља у региону у оквиру 'Берлинског процеса'.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Тржишна правила

Тржишним правилима се уређују односи између НОС-а БиХ и лиценцираних учесника на тржишту електричне енергије. Циљ правила је креирање услова за безбједан рад електроенергетског система БиХ, односно ефикасна набавка помоћних услуга и пружање системске услуге, уравнотежење система БиХ уз што мање трошкове, те ефикасно функционисање и даљњи развој vele-продајног и малопродајног тржишта електричне енергије у БиХ.

Правила дефинишу учеснике, начин њихове регистрације, те регистрацију балансно одговорних страна и балансних група. Прописана је номинација дневних распореда, процедура обавијести о уговорима, оперативна фаза ангажовања помоћних услуга, дефинисане су врсте тачака примопредаје енергије на преносној и дистрибутивној мрежи и придруживање обрачунских мјерних мјеста учесницима на тржишту, као и достава података из обрачунских мјерних мјеста. Правила регулишу балансну одговорност балансно одговорних страна, учесника на тржишту и крајњих купаца. Посебно су обрађене помоћне услуге примарне, секундарне и терцијарне регулације, регулација напона и реактивне снаге, покривање губитака у преносном систему, елиминисање нежељених одступања од дневних распореда – компензације, дневно тржиште балансне енергије терцијарне регулације, дебаланси, обрачун и извјештавање и објава података.

Тржишна правила су, дакле, изузетно захтјеван технички докуменат који укључује основни концепт редизајна тржишта, законодавно-правни регулаторни оквир уређења тржишта, техничке предуслове за функционисање тржишта и наводи низ процедура којима се уређују технички и комерцијални односи међу учесницима на тржишту.

Прва Тржишна правила припремљена су и одобрена 2006. године. С обзиром на нови начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ дефинисан Концептом помоћних услуга, уз уважавање регионалних промјена, у марту 2014. године је покренут поступак припреме нових Тржишних правила, током којег су прибављани и коментари учесника на тржишту путем одговарајућег Техничког комитета. Тржишна правила достављена ДЕРК-у у априлу 2015. године, одобрена су у мају, уз почетак ефективне примјене од 1. јануара 2016. године.

Мрежна правила

Мрежним кодексом се уређује начин планирања и развоја преносног система, услови за прикључење (процедуре, уговори, критеријуми), начин оперативног планирања (предвиђање потрошње, управљање мрежним ограничењима) и оперативног рада (диспечинг, процедуре, комуникације), мјере у непредвиђе-

ним ситуацијама (контрола потрошње, обнова рада система након тоталног распада), начин на који се обавља обрачуноско мјерење у електроенергетском систему и остале неопходне техничке мјере за квалитетан и поуздан рад преносног система.

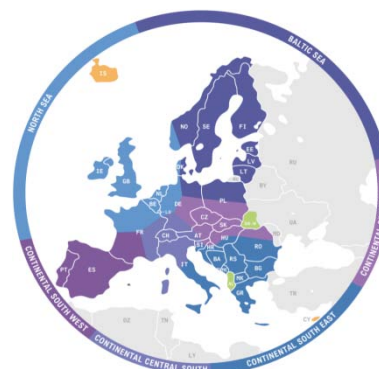
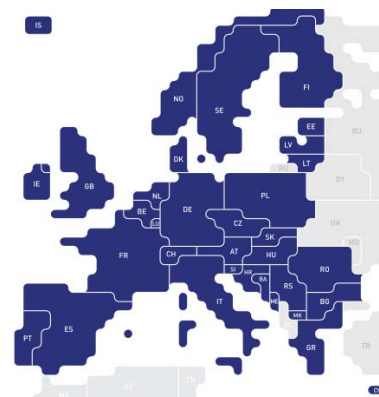
Приликом утврђивања *Концепта помоћних услуга за балансирање електроенергетског система Босне и Херцеговине* у марту 2014. године, ДЕРК је истакао да овај докуменат треба искористити за иновирање и употпуњавање постојећег регулаторног оквира, укључујући измјене и допуне и Мрежног кодекса, одобреног одлукама ДЕРК-а у 2006. и 2011. години. Одлуком из новембра 2014. године, ДЕРК је од примјене изузео дијелове одредби Мрежног кодекса, до њиховог усклађивања са Концептом помоћних услуга.

Потреба за измјенама Мрежног кодекса препозната је и у *Индикативном плану развоја производње за период 2016. – 2025. година*. Међутим, током 2015. године, НОС БиХ није ДЕРК-у на одобрење доставио измјене и допуне Мрежног кодекса.

Усклађивање, односно једнозначно уређење цијелог скупа правила за рад мрежа препозната је у Трећем енергетском пакету ЕУ. Сходно томе, земље чланице ЕУ, кроз пуни ангажман Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER) спроводе комплексну активност доношења правила за рад мрежа (мрежна правила ЕУ – енгл. *Network Codes*). Скуп ових правила у домену електричне енергије садржи три групе:

- *Правила о спајању*
 - Правила о захтјевима за произвођаче електричне енергије (RfG),
 - Правила за спајање на страни потражње (DCC),
 - Правила о високонапонском истосмјерном спајању (HVDC),
- *Правила о управљању системима*
 - Правила о оперативној безбједности (OS),
 - Правила о оперативном планирању и распореду (OPS),
 - Правила о контроли оптерећења и фреквенције и о резервама (LFCR),
 - Правила о хитним случајевима и поновној успостави (ER),
- *Правила о тржишту*
 - Правила о додјели капацитета и управљању загушењем (CACM),
 - Правила о дугорочној додјели капацитета (FCA),
 - Правила о уравнотежењу (EB).

entsoe

Чланице Европске уније су 5. децембра 2014. године одобриле прво од низа правила – САСМ. Уредба Комисије (ЕУ) 2015/1222 о успостављању смјерница за додјелу капацитета и управљање загушењима донесена је 24. јула 2015. године. Рок за њену примјену је три године.

26. јуна 2015. године одобрена су RfG правила, након чега је објављен Нацрт уредбе Комисије (ЕУ) о успостављању ових мрежних правила. Као трећа одобрена су HVDC правила – 11. септембра 2015. године, а 16. октобра 2015. године одобрена су DCC правила. Закључно са крајем године, одобрена су и пета – FCA правила, 30. октобра 2015. године.²

Правила OS, OPS и LFCR ће се спојити у један текст, и у коначном биће донесена јединствена Уредба Комисије (ЕУ) о успостављању смјерница за рад система.

Садржај свих правила за рад мрежа постаје дио легислативе Европске уније и директно се примјењује у њеним чланицама доношењем уредби од стране Европске комисије. У Уговорним странама Енергетске заједнице, према дефинисаној процедури, транспозицију уредби у национално законодавство требају извршити национални регулатори, након што релевантне одлуке донесе Стална група на високом нивоу Енергетске заједнице.

Током 2016. године Европска комисија, ACER и ENTSO-E спроводиће интензивне активности на завршетку преосталих правила за рад мрежа, а у Енергетској заједници активности на доношењу одлука према којима ова правила постају дио *acquis*-а Енергетске заједнице. Стога се проблематика правила за рад мрежа намеће као једна од кључних активности у раду надлежних институција у Босни и Херцеговини, прије свега Државне регулаторне комисије за електричну енергију и Независног оператора система у БиХ.

Индикативни план развоја производње 2016. – 2025.

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Сврха плана је да информисе садашње и будуће кориснике електроенергетског система о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план се користи и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже у БиХ*, који се, обухватајући и проблематику нових прекограничних водова, такође, разрађује сваке године покривајући десетогодишњи период.

Основни циљ Индикативног плана развоја производње је анализа биланса снаге и енергије на преносној мрежи за

² У вријеме израде овог извјештаја одобрена правила су у фази провјере усаглашености са главним принципима Европске уније и Трећег пакета, коју спроводи Европски парламент и Савјет. Доношење уредби очекује се почетком 2016. године.

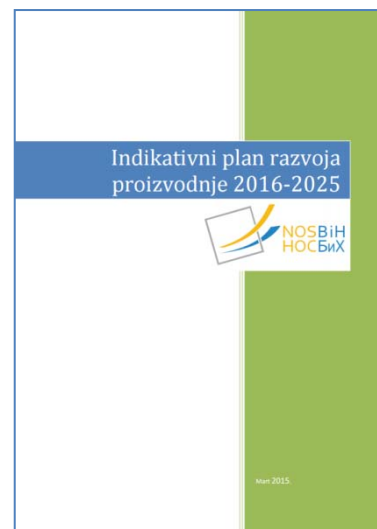
наредних десет година. Израда овог документа је и у функцији испуњавања обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E).

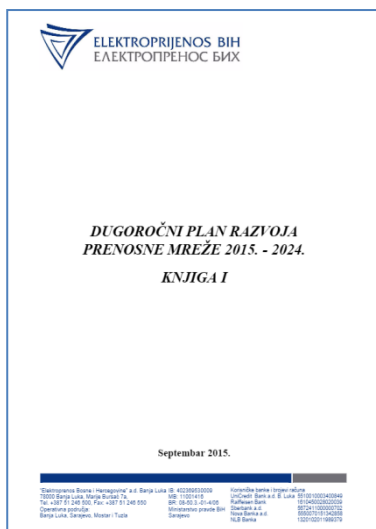
Независни оператор система у БиХ, као и сви други оператори система удружени у ENTSO-E, има обавезу да да свој допринос у изради *Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година* (TYNDP) који се, у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 714/2009 о условима за приступ мрежи за прекограничну размјену електричне енергије, припрема сваке друге године³. У том смислу, НОС БиХ има обавезу доставе планова развоја електроенергетског система БиХ који су базирани на потрошњи, производњи која укључује и нове изворе, те планираним појачањима интерне преносне мреже и интерконекција. Наведене активности претпостављају и подразумевају пуну координацију на регионалном нивоу, уз анализу могућих загушења на интерној мрежи и прекограничним водовима.

Прогноза потрошње електричне енергије за период од 2016. до 2025. године је израђена уз коришћење стеченог деветогодишњег искуства у припреми ове врсте планова, уважавајући постојеће трендове као и процјене различитих међународних и домаћих институција. Поред наведеног, значајан фактор при прогнозирању потрошње електричне енергије је кретање бруто друштвеног производа, при чему се користе подаци и предвиђања међународних финансијских институција. За израду *Индикативног плана развоја производње за период 2016. – 2025. година* обезбјеђени су квалитетни улазни подаци, иако поједини корисници преносног система не достављају податке према одредбама Мрежног кодекса, првенствено у домену потрошње. Такође, поједини инвеститори нереално процјењују годину уласка објекта у погон, у ком случају НОС БиХ врши своју процјену. У смислу информисања о динамици реализације прикључења нових производних објеката на преносну мрежу препозната је потреба значајнијег доприноса ентитетских ресорних министарстава и регулаторних комисија. Такође, указано је на неопходност измјена Мрежног кодекса и Правилника о прикључку.

Јавна расправа о документу, одржана у марту 2015. године, усредоточила се на прогнозу потрошње, нове производне капацитете и билансе снаге и енергије на преносној мрежи. Биланси снаге и енергије за наредних десет година упућују на неопходност почетка изградње нових производних капацитета. *Одлуку о одобрењу Индикативног плана развоја производње за период 2016. – 2025. година* Државна регулаторна комисија за електричну енергију донијела је у априлу 2015. године.

³ TYNDP 2014, односно најновији *Европски план развоја преносне мреже за наредних десет година* ENTSO-E је након јавне расправе доставио ACER-у 31. октобра 2014. године, који је у свом мишљењу од 4. фебруара 2015. године указао на потребна даља побољшања процеса припреме. Издавање наредног плана (TYNDP 2016) очекује се у јуну 2016. године.

Дугорочни план развоја преносне мреже 2015. – 2024.

Први Дугорочни план развоја преносне мреже, који се односио на период 2014. – 2023. година, Државна регулаторна комисија за електричну енергију одобрила је у новембру 2014. године, уз поновљену констатацију о значајним кашњењима у припреми планских докумената.⁴ Израдом Дугорочног плана се омогућава квалитетније испуњавање обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) у погледу доприноса изради Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година.

Према важећим законским одредбама, Дугорочни план развоја преносне мреже се израђује сваке године и покрива наредни десетогодишњи период. Значај припреме Дугорочног плана се огледа у чињеници да Електропренос БиХ на основу овог плана израђује годишњи инвестициони план и доставља га ДЕРК-у на одобрење до краја новембра за наредну годину.

Дугорочни план развоја преносне мреже за период 2015. – 2024. година упућен је ДЕРК-у тек у децембру 2015. године. Иако је овај докуменат достављен у вријеме када су већ требали бити разматрани плански документи за наредни период (2016. – 2025. година) и на њему заснован *План инвестиција за 2016. годину*, ДЕРК је приступио разматрању достављеног Дугорочног плана. Доношење одлуке се очекује почетком 2016. године.

Дугорочни план, који је припремио Електропренос БиХ и чију је ревизију извршио Независни оператор система у БиХ, дефинише потребна појачања постојећих и изградњу нових објеката преносне мреже како би се покренуле активности на пројектовању, изградњи и пуштању у погон инфраструктуре неопходне за континуирано снабдијевање и стабилан рад система. Потребна средства за реализацију предложених инвестиција за период 2015. – 2024. година износе 845,72 милиона КМ. За изградњу нових објеката потребно је издвојити 352,21 милиона КМ (трансформаторске станице 147,35, далеководи 81,61 и интерконеције 123,26 милиона КМ), а за реконструкцију 479,81 милиона КМ (високонапонска и средње-напонска постројења 336,03 и далеководи 143,78 милиона КМ).

Правила за додјелу прекограничних преносних капацитета

Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO) чије сједиште је у Подгорици, формално је успостављена 27. марта 2014. године, уз почетак оперативног дјеловања од 27. новембра 2014. године, када су организоване годишње аукције на границама БиХ–Црна Гора и БиХ–Хрватска.

⁴ Дугорочни план за наредни десетогодишњи период треба бити достављен ДЕРК-у на одобрење до краја октобра.

Током 2015. године SEE CAO је свој рад организовао у складу са *Аукцијским правилима за додјелу прекограничних преносних капацитета*, која су у септембру 2014. године на захтјев оператора одобрили надлежни национални регулатори Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Грчке, Хрватске, Косова* и Турске. У 2015. години припремљене су нове верзије Аукцијских правила, уз потребне консултације са учесницима у сектору и Регулаторним одбором Енергетске заједнице (ECRB). Уважавајући заједнички став ЕЦРБ-а о Аукцијским правилима, ДЕРК је у октобру 2015. године донио *Одлуку о одобрењу Аукцијских правила за додјелу прекограничних преносних капацитета* (у верзији 1.3 из септембра 2015. године), која је Независни оператор система у Босни и Херцеговини доставио на одобрење.

ДЕРК је у више прилика, на домаћим и међународним скуповима, поздрављао почетак и успјешан рад SEE CAO, али и изражавао своју забринутост због његовог ограниченог географског обухвата, односно изостанка учешћа оператора из свих земаља југоисточне Европе.

Због неучествовања Србије у дјеловању ове Канцеларије, и даље постоји потреба регулисања правила за додјелу прекограничних капацитета на заједничкој граници БиХ и Србије, и то на годишњем, мјесечном и дневном нивоу. Стога је ДЕРК, на захтјев НОС-а БиХ, 18. новембра 2015. године одобрио:

- *Правила за годишње и мјесечне аукције за додјелу преносних капацитета на граници регулацијских подручја ЈП Електромрежа Србије (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) за 2016. годину, и*
- *Правила за дневне аукције за додјелу преносних капацитета на граници регулацијских подручја ЈП Електромрежа Србије (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) за 2016. годину.*

Како SEE CAO не покрива унутардневну додјелу прекограничних преносних капацитета, то су на захтјев НОС-а БиХ истом одлуком ДЕРК-а одобрена и:

- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулацијских подручја Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и ЈП Електромрежа Србије (ЕМС) за 2016. годину,*
- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулацијских подручја Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и Црногорског електропреносног система АД (ЦГЕС) за 2016. годину, и*

* Овај назив не прејудуира статус и у складу је са Резолуцијом Савјета безбједности Уједињених народа 1244 и мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулацијских подручја Хрватског оператора преносног система (ХОПС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) за 2016. годину.*

Додјелу преносних капацитета у 2016. години на граници са Србијом путем годишњих и мјесечних аукција спроводи ЕМС, а дневне и унутардневне аукције спроводи НОС БиХ. Унутардневне аукције на граници са Хрватском спроводи ХОПС, а на граници са Црном Гором НОС БиХ.

Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом у Брчко Дистрикту БиХ

У циљу усаглашавања одредби *Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом у Брчко Дистрикта БиХ* са измјенама које су настале потпуним отварањем тржишта електричне енергије, ЈП Комунално Брчко је 2. јуна 2015. године поднијело ДЕРК-у на одобрење измјене и допуне Општих услова.

Тим поводом ДЕРК је донио Закључке којим је предлагач обавезан да изврши замјену, односно усклађивање термина који се односи на купца електричне енергије досљедно у цијелом тексту Општих услова. Сугерисано је додатно разматрање и обрада питања уочених од стране стручног тима ДЕРК-а, посебно оних које нису у сагласности са *Правилником о снабдијевању купаца електричном енергијом*. Констатовано је да предложена регулација промјене тарифне категорије и тарифне групе не штити права купца електричне енергије, па је предлагач позван да ове недостатке отклони.

Предлагач је обавезан да о Приједлогу измјена и допуна Општих услова обави јавну расправу у Брчком, те да сачини и на прикладан начин објави Пречишћен текст Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом у Брчко Дистрикту БиХ.

Слиједећи Закључке ДЕРК-а, Управни одбор ЈП Комунално Брчко је 15. децембра 2015. године донио иновирану Одлуку о измјенама и допунама Општих услова, након чега је Државна регулаторна комисија донијела *Одлуку о одобрењу измјена и допуна Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом Брчко Дистрикта БиХ*.

Рад корисника преносног система током функционалних испитивања и пуштања у рад

Поводом завршетка радова на изградњи Термоелектране Станари, првог изграђеног објекта овог типа у посљедњих неколико деценија у Босни и Херцеговини, на приједлог Независног оператора система у БиХ, ДЕРК је дао сагласност о начину рада Компаније ЕФТ – Рудник и Термоелектрана

Станари током функционалних испитивања и пуштања у погон. Изузетно од Тржишних правила, у трајању од шест мјесеци одобрено је да корисник преносног система обезбјеђује капацитет резерве, односно енергију за покривање сопствених дебаланса и да сва нежељена одступања надокнађује кроз компензационе програме које дефинише НОС БиХ.

Почетак функционалних испитивања и синхронизација Термоелектране Станари на електроенергетски систем БиХ планирани су за први радни дан у 2016. години.

3.3 Поступци лиценцирања

Током 2015. године ДЕРК је издао седам лиценци за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, а у вријеме израде овог извјештаја, интензивно ради на рјешавању још два поднијета захтјева за исту дјелатност друштава ГЕН-И д.о.о. Сарајево и Витол Адриатик д.о.о. Сарајево.

Због истека рока важења претходно издате лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом спроведени су поступци и обновљене лиценце са периодом важења од пет година слиједећим субјектима:

- Petrol BH Oil Company д.о.о. Сарајево (фебруар 2015.),
- ProEnergy д.о.о. Мостар (фебруар 2015.),
- Интеренерго д.о.о. Сарајево (октобар 2015.),
- НЕР-Trade д.о.о. Мостар (новембар 2015.),
- Danske Commodities ВН д.о.о. Сарајево (децембар 2015.).

Компанији EFT – Рудник и Термоелектрана Станари д.о.о. Станари издата је привремена лиценца (октобар 2015.), док је друштво Steelmin ВН д.о.о. Јајце обновило лиценцу за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом за сопствене потребе (октобар 2015.).

Одлукама ДЕРК-а по захтјеву компанија суспендоване су лиценце за дјелатност међународне трговине друштвима EL-EN Solutions д.о.о. Бања Лука (јуни 2015.) и КТГ Зеница д.о.о. Зеница (октобар 2015.), обје до истека њиховог важења.

У претходном периоду као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, регистровани су и ГЕН-И д.о.о. Сарајево, Alpiq Energija ВН д.о.о. Сарајево, Repower Adria д.о.о. Сарајево, ХСЕ БХ д.о.о. Сарајево, МХ Електропривреда Републике Српске Матично предузеће, а.д. Требиње, ЈП Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне д.д. Мостар, ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево, Energy Financing Team (EFT) д.о.о. Билећа, Езпада д.о.о. Мостар, Comsar Energy Trading д.о.о. Бања Лука, Ахро д.о.о. Сарајево и за увоз електричне енергије за сопствене потребе Б.С.И. д.о.о. Јајце.

Лиценцу за обављање дјелатности независног оператора система има Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Сарајево, а за дјелатност преноса електричне енергије Електропренос Босне и Херцеговине а.д. Бања Лука. Јавно предузеће за комуналне дјелатности Комунално Брчко д.о.о. Брчко је у посједу лиценце за дистрибуцију електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ и лиценце за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ.

Електропренос Босне и Херцеговине је сваке године па и ове у односу на стање претходне године ажурирао и пријављивао промјене у прегледима објеката које користи у обављању дјелатности преноса електричне енергије, као и у прегледима далековода који нису у његовом власништву и нису у функцији преноса електричне енергије у БиХ, о чему је ДЕРК у марту 2015. године донио одговарајуће закључке.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године у оквиру својих редовних активности ДЕРК прати усклађеност рада лиценцираних субјеката са прописаним условима коришћења лиценци, а прије свега надзором регулисаних субјеката НОС БиХ, Електропренос БиХ и ЈП Комунално Брчко. Праћење активности се врши анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе сви лиценцирани субјекти, као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају директан увид у њихове документе и активности што има велики значај, нарочито приликом анализе финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

Током октобра 2015. године обављене су посјете сlijедећим регулисаним субјектима:

- ЈП Комунално Брчко,
- Независни оператор система у Босни и Херцеговини, и
- Електропренос Босне и Херцеговине.

Државна регулаторна комисија је од ЈП Комунално Брчко још једном затражила завршетак рачуноводственог раздвајања дјелатности које нису везане за електроенергетски сектор и реализацију обавезе евидентирања свих прихода по основу рада Радне јединице *Електродистрибуција* одвојено од прихода које предузеће остварује својим другим дјелатностима (производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, те прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада). ДЕРК је подсјетио регулисани субјекат на обавезу рјешавања власничких

односа над основним средствима у функцији дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом, а која се воде као основна средства Владе Брчко Дистрикта БиХ, док ЈП Комунално Брчко има право служности. Указано је на неопходност разјашњења питања амортизације над тим средствима, посебно у контексту инвестиционог одржавања. Власник лиценце је позван да припреми дугорочни план инвестиција, у коме би се исказала потребна средства као и начин њиховог обезбјеђивања. Истакнута је обавеза ажурирања прилога лиценце за обављање дјелатности дистрибуције електричне, односно *Прегледа објекта* који се користе за ту дјелатност. Уочавајући значајан удио трошкова радне снаге приликом анализе расхода предузећа, ДЕРК је указао на потребу одговорног дјеловања у том сегменту, посебно у погледу запошљавања.

Након обављене посјете у функцији регулаторног надзора ДЕРК је позвао НОС БиХ да се крајње одговорно односи према оквиру и структури одобрених трошкова и расхода. Указано је на поштовање рокова за ревизију и доставу Дугорочног плана развоја преносне мреже (до краја октобра текуће године за период који покрива наредних десет година). Наложено је праћење квалитета напона у складу са стандардом ЕН 50160. У вези проблематике прикључења и пуштања у погон нових производних објекта, ДЕРК је препознао потребу преношења стечених искустава у правила и прописе који третирају ову проблематику. ДЕРК је сугерисао да НОС БиХ, уз консултације са надлежним регулаторима и министарствима, припреми прегледни информативни материјал којим би се свим потенцијалним инвеститорима предочили неопходни кораци у фази прикључења и пуштања у пробни рад новог производног објекта. У циљу повећања транспарентности, укључујући информисање и квалитетну интеракцију учесника на тржишту, НОС БиХ је позван да правовремено објављује правила, прописе, формуларе и друге документе, те ажурира енергетске показатеље и друге информације на својој интернет страници, како на службеним језицима у БиХ, тако и на енглеском језику. ДЕРК је затражио израду иновираног документа у функцији процјене граничне снаге интеграције производних објекта који користе енергију вјетра и сунца у електроенергетски систем БиХ, уз уважавање постојећих преносних и регулационих капацитета.

У оквиру регулаторног надзора ДЕРК је и током 2015. године указивао Електропреносу БиХ на правовремено покретање и ефикасно спровођење активности на изради Дугорочног плана развоја преносне мреже, као и ревизији плана у складу са примједбама које достави НОС БиХ. Такође, указивано је и на неопходност испуњења обавезе у погледу израде и достављања на одобрење Годишњег плана инвестиција за наредну годину до краја новембра текуће године. Компанији је сугерисано да се у што краћем року и уз поштовање релевантних закона ријеши питање потраживања које Компанија има од других пословних

субјеката у земљи. Регулисани субјекат је позван да сагледа и сходно томе предложи измјене и допуне релевантних докумената којима би се омогућила наплата прикључења новоизграђених трафостаница 110/x kV које су у функцији дистрибуције, и на тај начин изједначио положај оператора дистрибутивног система са другим правним субјектима који се прикључују на преносни систем. Посебно је указано на неопходност константног унапређења квалитета снабдијевања, првенствено кроз унапређивање погонске спремности преносних објеката и водова.

У функцији регулаторног надзора током маја, јула и септембра 2015. године обављене су посјете међународним трговцима: НЕР-Trade, Danske Commodities ВН, Petrol ВН Oil Company, Електро енергија БХ, Интеренерго, Repower Adria и EFT – Рудник и Термоелектрана Станари.

Посјете су извршене ради прегледа лиценциране активности и утврђивања чињеница о испуњавању прописаних услова за коришћење лиценце. Том приликом наглашена је неопходност перманентног задовољавања општих и специфичних критеријума (у случају обављања других дјелатности, власник лиценце је дужан обезбиједити рачуноводствено раздвајање лиценциране од других дјелатности). Истакнуте су обавезе поштовања тарифа, те Тржишних правила и Мрежног кодекса, уз право учешћа у раду техничких комитета. Такође, током посјета извршени су увиди и у друге пословне документе међународних трговаца, прикупљене информације о проблемима са којима се суочавају поједини субјекти, те сугерисана повећана пажња у појединим аспектима обављања лиценциране дјелатности који могу угрозити поштовање прописаних услова коришћења лиценце.

3.5 Поступци одређивања тарифа

Тарифе за услуге преноса електричне енергије

Електропренос Босне и Херцеговине је у марту 2015. године поднио захтјев за измјену тарифа за пренос електричне енергије којим су предочени захтјеви за приходе и расходе, као и трошкови које Компанија намјерава зарачунавати за своје услуге. Овим захтјевом тражено је повећање тарифа у просјеку за 13 %.

ДЕРК је тарифни захтјев рјешавао у складу са критеријумима наведеним у *Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*.

Формална јавна расправа на којој су се утврђивале чињенице у тарифном поступку одржана је 14. априла 2015. године. ДЕРК је примјенио основне принципе који прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, засноване на објективним критеријумима, зависне о оправданим трошковима рада и одређене

на транспарентан начин. Одлука којом су одређени потребни годишњи приход Електропреноса БиХ у 2015. години и тарифе за услуге преноса електричне енергије донесена је у мају 2015. године.

Овом одлуком, која се примјењује од 1. јула 2015. године, просјечна преносна мрежарина задржана је на ранијем нивоу од 0,889 фенинга/kWh, па удио преноса у цијени електричне енергије није промијењен. Дио преносне мрежарине који се односи на енергију такође је остао исти, те и даље износи 0,578 фенинга/kWh. Како су актуелне величине пренијете енергије и снаге у електропреносном систему БиХ повољније него у ранијем периоду, дио преносне мрежарине који се односи на снагу смањен је за 3,1 % и износи 1,472 KM/kW.

Донесена одлука ДЕРК-а не утиче на промјену цијена електричне енергије које плаћају крајњи купци.

Поступак одређивања тарифа по захтјеву Независног оператора система у БиХ

У складу са законом прописаном обавезом да сваке године подноси на увид захтјев за приходе и расходе за идућу годину, као и трошкове које намјерава зарачунати по својим тарифама за рад система, Независни оператор система у Босни и Херцеговини је и у новембру 2015. године поднио такав захтјев у склопу којег је предочио и образложио планиране приходе, расходе и трошкове за 2016. годину.

Стагнација и благо смањење у потрошњи електричне енергије у претходне три године, односно преузимању исте са преносне мреже, узроковала је слабије остварење финансијског плана НОС-а БиХ у 2015. години и захтјеве за корекцију потребног прихода за 2016. годину.

ДЕРК је тарифни захтјев рјешавао у складу са истим критеријумима и принципима које је примијенио приликом одређивања тарифа за пренос, уз 2. децембра 2015. године одржану формалну јавну расправу. 29. децембра 2015. донесена је одлука којом је одређен потребни годишњи приход Независног оператора система у Босни и Херцеговини у 2016. години и тарифа за његов рад задржана на досадашњем нивоу од 0,0592 фенинга/kWh.

У истом тарифном поступку, разматран је захтјев НОС-а БиХ за одређивање тарифе за системску услугу. Посебном одлуком утврђена је та тарифа у износу од 0,5014 фенинга/kWh, чиме се од 1. јануара 2016. године комплетира скуп правила и одлука којим се тржишни принципи уводе у раније потпуно регулисани метод пружања помоћних услуга и уравнотежења електроенергетског система БиХ. Дакле, цијене помоћних услуга, балансне енергије и дебаланса се формирају на тржишту. Тиме се повећава функционалност отвореног veleпродајног и малопродајног тржишта електричне енергије у БиХ и испуњава једна од мјера које су прихватили премијери шест земаља у региону у оквиру 'Берлинског процеса'.

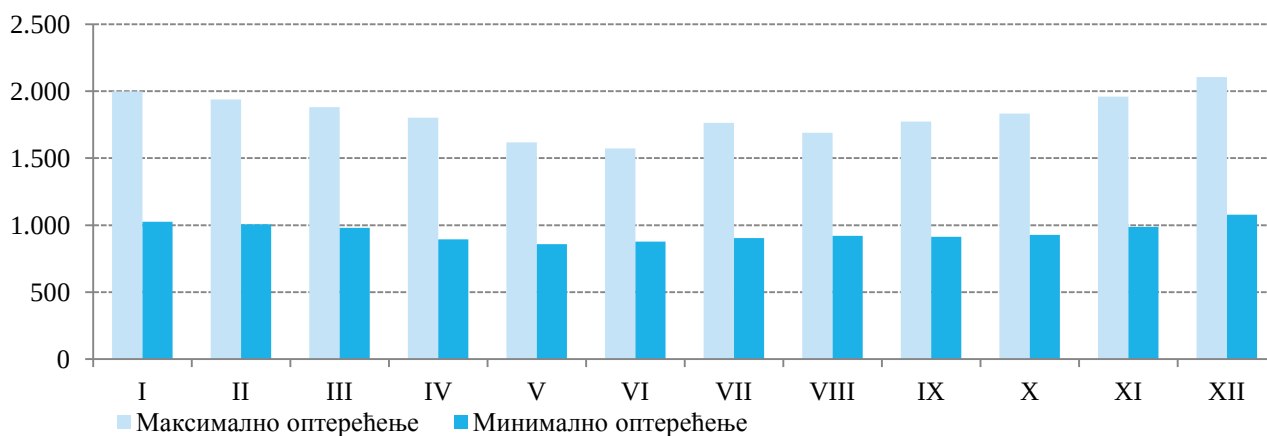
Одлуке Државне регулаторне комисије донесене у оквиру овог тарифног поступка, такође, не утичу на промјену цијена електричне енергије које плаћају крајњи купци.

3.6 Технички аспект рада електроенергетског система

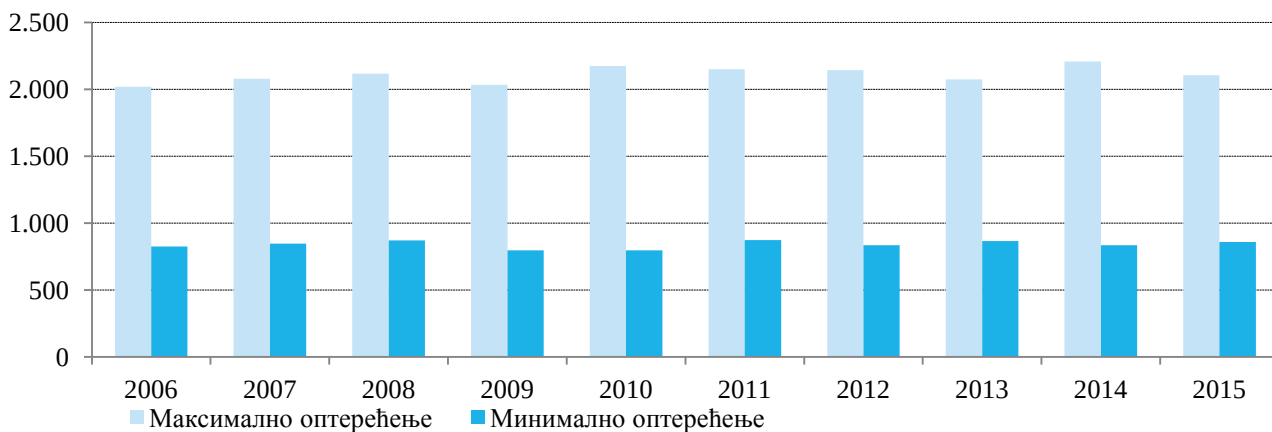
Електроенергетски систем БиХ је у току године радио стабилно и без већих проблема. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Извршени су сви планирани и накнадно тражени радови у преносној мрежи у функцији текућег и инвестиционог одржавања.

Максимално оптерећење електроенергетског система у 2015. години од 2.105 MW забиљежено је 31. децембра 2015. године у осамнаестом часу, док је максимална дневна потрошња од 40.261 MWh електричне енергије остварена 24. децембра 2015. године. Минимално оптерећење од 858 MW забиљежено је 2. маја 2015. године у четвртном часу, а минимална дневна потрошња у износу од 27.211 MWh остварена је 1. маја 2015. године. Максимално и минимално оптерећење током 2015. године приказано је на слици 1, а за претходних десет година на слици 2.

Слика 1. Максимално и минимално мјесечно оптерећење током 2015. године (MW)

Слика 2. Максимално и минимално годишње оптерећење у периоду 2006. – 2015. година (MW)

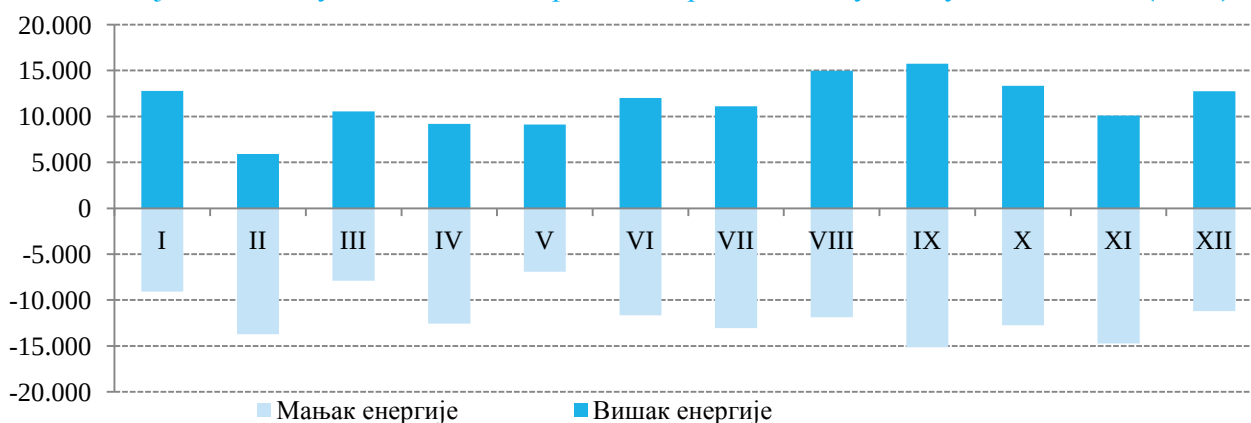

Нежељена одступања од декларираних програма размјене у Контролном блоку СХБ у цијелој 2015. години износила су укупно 141 GWh за часове у којима је регистрован мањак у регулационом подручју БиХ, а за часове када је регистрован вишак електричне енергије укупно 138 GWh. Мјесечна одступања електроенергетског система БиХ према Контролном блоку СХБ у 2015. години приказана су на слици 3. Максимални сатни мањак електричне енергије (одступање према доле) забиљежен је у септембру у износу од 181 MWh, а максимални вишак (одступање према горе) у децембру 2015. године у износу 194 MWh.

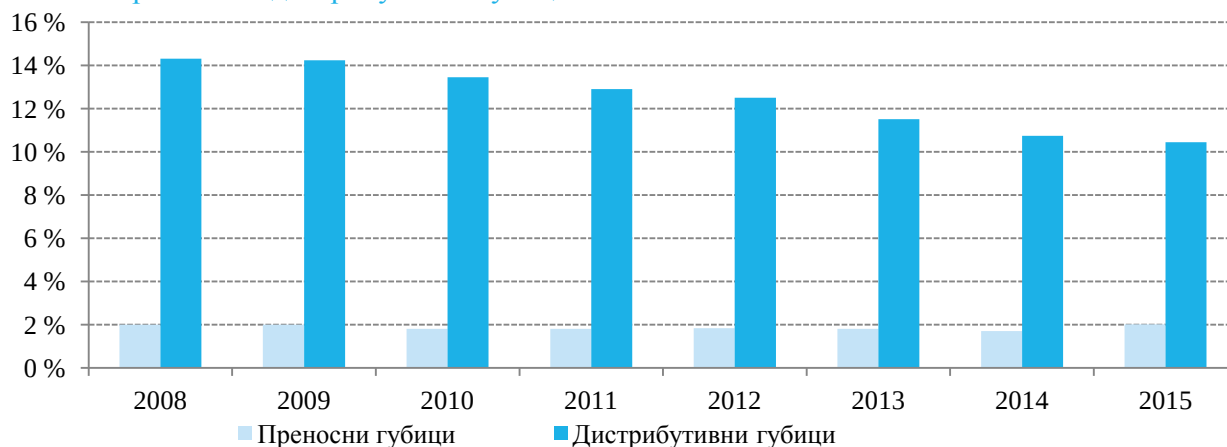
Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 17.860,1 GWh, што је за 1,01 % више него у 2014. години. Преносни губици износили су 359,4 GWh, односно 2,01 % од укупне енергије на систему преноса. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.035,1 GWh или 10,45 % у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у историји електроенергетског сектора Босне и Херцеговине. Проценат преносних и дистрибутивних губитака у претходних неколико година приказан је на слици 4.

У 2015. години ПХЕ Чапљина је у пумпном режиму преузела 13,9 GWh.

Слика 3. Мјесечна одступања ЕЕС БиХ према Контролном блоку СХБ у 2015. години (GWh)

Слика 4. Преносни и дистрибутивни губици

Табела 1. Неиспоручена електрична енергија услед застоја на преносној мрежи

	2011		2012		2013		2014		2015	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{непл}	906,80	14.593	2.499,08	110.506	494,74	17.484	420,75	35.458	467,224	21.017
ENS _{пл}	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807	1.362,40	29.940	1.328,79	25.646	1.244,372	58.363
Укупно	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313	1.857,14	47.424	1.749,54	61.104	1.711,596	79.380

Табела 2. Просјечно трајање прекида на преносној мрежи по мјесецима (мин)

Мјесец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
АП ₂₀₁₁	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
АП ₂₀₁₂	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717
АП ₂₀₁₃	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644
АП ₂₀₁₄	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193
АП ₂₀₁₅	0,3656	1,4387	9,7107	8,5098	12,3043	11,2509	5,9257	6,2781	6,6186	9,7405	5,1279	2,1100

Подаци о неиспорученој електричној енергији ENS (енг. *Energy Not Supplied*) услед непланираних прекида снабдијевања (ENS_{непл}), као и о неиспорученој електричној енергији услед планираних прекида (ENS_{пл}) у електроенергетском систему БиХ у претходних пет година, дати су у табели 1. Уочљиво је да је укупна неиспоручена енергија у протеклих пет година у континуитету у опадању.

Табела 2 садржи податке о континуитету напајања, односно просјечном трајању прекида на високонапонској преносној мрежи АП (енг. *Average Interrupted Time*).

Када су у питању инвестиције у преносну мрежу, од укупно расположивих сопствених средстава Електропреноса БиХ за инвестиционо улагање по плановима инвестиција за 2014. и 2015. годину у износу 283.743.726 КМ, покренуте су процедуре набавки у износу 202.765.328 КМ, од чега је уговорено 109.185.000 КМ, а реализовано 35.907.000 КМ.

Током 2015. године реализовано је више уговора о изградњи, реконструкцији и санацији далековода у вриједности од око 5,5 милиона КМ, при чему је најзначајнија санација ДВ 400 kV Бук Бијела – Сарајево 20, у вриједности од 1,5 милиона КМ, и изградња прикључног далековода 2×110 kV за ТС Буна, вриједности 970 хиљада КМ. У току је изградња и реконструкција објеката инвестиционе вриједности 17,9 милиона КМ, које би требало да буду окончане до краја првог квартала 2016. године. Најзначајнији објекти на којима су радови у току су далеководи 110 kV Котор Варош – Укрина, Високо – Фојница и Мостар 4 – Широки Бријег – Груде, те нове трансформаторске станице 110/x kV Мостар 9 (Буна) и Лакташи 2.

Такође, у току су активности на изградњи трафостаница: ТС 110/x kV Шипово, ТС 110/x kV Градишка 2, ТС 110/x kV Бужим, ТС 110/x kV Фојница и ТС 110/x kV Читлук 2, уз напомену да се потписани уговори углавном реализују према уговореној динамици. Реконструкција и проширење трафостаница се одвија на пет локалитета и то: ТС 110/x kV Зворник, ТС 110/x kV Цазин 1, ТС 110/x kV Бихаћ 2, ТС 110/x kV Тешањ, док се само реконструкција одвија на седам локалитета: ТС 110/x kV Мостар 6, ТС 110/x kV Коњиц, ТС 110/x kV Билећа, ТС 110/x kV Мостар 2, ТС 110/x kV Сарајево 13, ТС 400/x kV Тузла 4.

Током 2015. године стављене су у рад нове трансформаторске станице 110/x kV: ТС Дуб на коју је прикључен нови производни објекат – хидроелектрана ХЕ Устипрача инсталисане снаге 6,9 MW, и ТС Бјелајце на коју је прикључен нови индустријски купац R-S Silicon (27 MW). У ТС Станари су деблокирани прекидачи Тузла 4 и Бања Лука 6 чиме је поменута трафостаница постала ново чвориште у електроенергетском систему БиХ.

Слично као и претходних година, и у 2015. години напонске прилике у електроенергетском систему су често биле изнад прописаних вриједности. Главни узроци појаве високих напона у преносној мрежи БиХ су:

- слабо оптерећени 400 kV водови у периодима ниског оптерећења конзума,
- повремена мања потрошња реактивне снаге конзума у БиХ гледано са 110 kV мреже (ситуације слабијег радног оптерећења, али повећане реактивне снаге потрошње које наступају лјети значајнијим коришћењем клима уређаја, доводе до нижих напона у мрежи),
- повремен и неплански рад генератора у БиХ у капацитивном дијелу погонског дијаграма,
- занемарљив рад ПХЕ Чапљина у компензаторском режиму,
- блокирани положаји преклопки регулационих трансформатора,
- неподешеност преносног односа трансформатора који имају могућност промјене истог у безнапонском стању,
- неповољан утицај електроенергетских система Хрватске и Црне Горе, посебно Хрватске, гдје напони на јужном краку 400 kV мреже готово половину времена годишње прелазе максимално дозвољену горњу границу,
- недовољне могућности регулације напона и реактивне снаге на напонском нивоу 400 kV.

Током 2015. године у сврху регулације превисоких напона, вршена је регулација трансформатора, налагано је електранама да раде у режиму подпобуде, а у крајњој мјери се приступало и искључивању 400 kV и 220 kV далековада, водећи рачуна о критеријуму сигурности, односно задовољењу тзв. критеријума $n - 1$.

Табела 3. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

		2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI	Планирани застоји	0,90	0,87	0,83	0,72	0,65
	Непланирани застоји	0,94	1,16	1,01	0,80	0,90
	Укупно	1,84	2,03	1,84	1,52	1,56
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	142,69	146,62	124,36	143,84	108,53
	Непланирани застоји (min/купцу)	52,00	142,24	55,69	277,15	76,00
	Укупно (min/купцу)	194,69	288,87	180,05	421,01	184,52

Табела 4. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде средњенапонских одвода узроковане застојима у дистрибутивној мрежи

		2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI	Планирани застоји	4,93	4,27	4,52	3,99	4,12
	Непланирани застоји	9,07	8,53	9,35	7,61	7,76
	Укупно	14,00	12,80	13,87	11,60	11,88
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	516,17	393,93	404,33	671,60	365,77
	Непланирани застоји (min/купцу)	459,32	729,96	474,87	678,42	532,99
	Укупно (min/купцу)	975,49	1.123,89	879,20	1.350,02	898,76

Током 2015. године евидентирано је 550 испада у преносном систему, од којих 210 на 110 kV, 211 на 220 kV и 104 на 400 kV напону. Поред тога евидентирано је девет испада трансформатора 400/220 kV, три испада трансформатора 400/110 kV и 13 испада трансформатора 220/110 kV.

Квалитет рада електроенергетског система се прати анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се поред показатеља континуитета напајања потрошача ENS и АИТ исказују и показатељима SAIFI и SAIDI.

Показатељи SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у Електропреносовим објектима, који су за посљедицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 3 и 4 представљени су показатељи SAIFI и SAIDI за претходних пет година. Табела 3 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 4 и застоје средњенапонских одвода у Електропреносовим трансформаторским станицама узрокованих дешавањима у дистрибутивној мрежи. Показатељи су знатно неповољнији у табели 4, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже која је у пракси чешће подложна различитим врстама кварова.

Основни подаци о електроенергетском систему БиХ дати су у Прилогу А, а карта система у Прилогу Б.

SAIFI (енг. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (енг. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутима по купцу током године

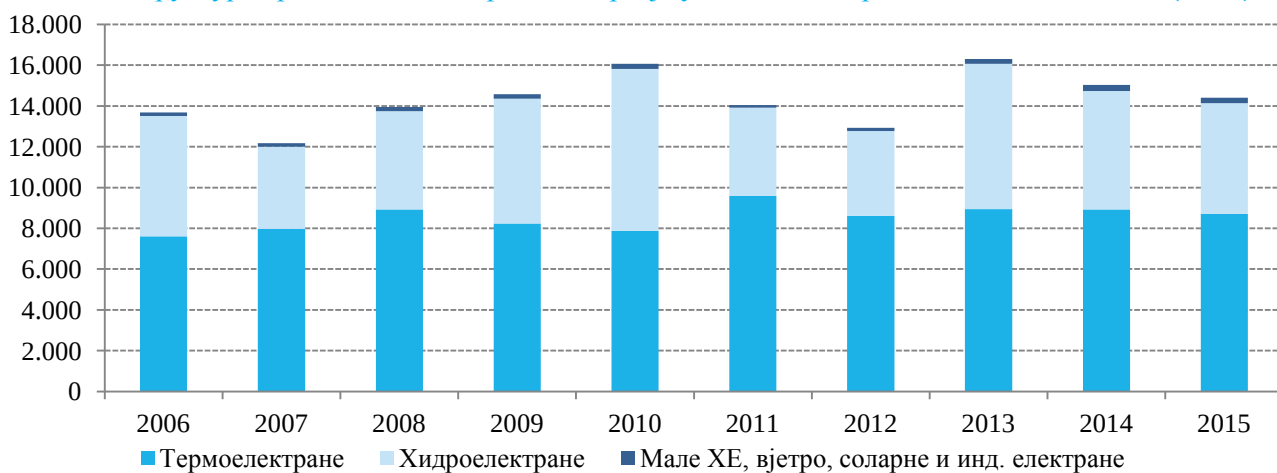
3.7 Тржиште електричне енергије

Енергетски показатељи

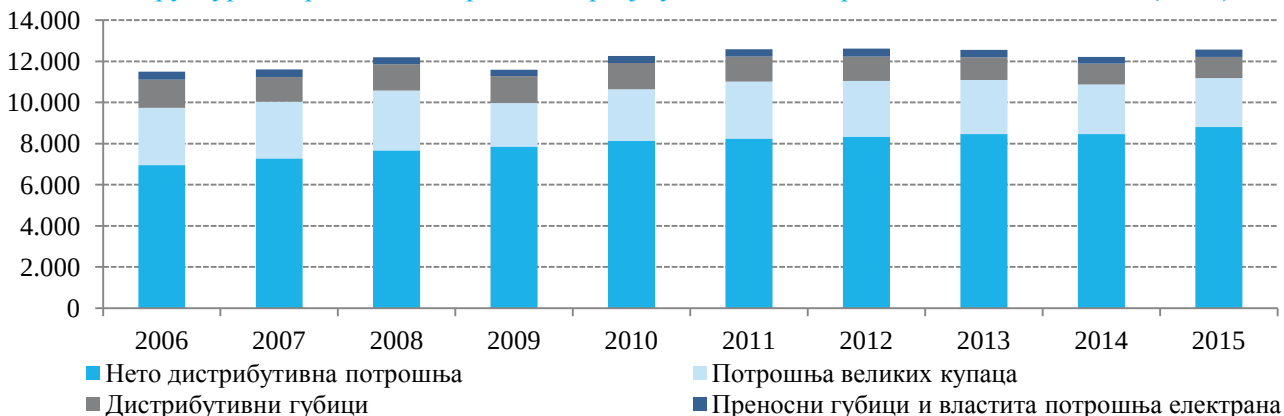
Укупна производња електричне енергије у 2015. години износила је 14.408 GWh и мања је 4,1 % у односу на претходну годину, коју су карактерисали повољнији хидролошки услови. У хидроелектранама је произведено 5.426 GWh, односно 6,8 % мање него у 2014. години. Протекла 2015. година се може окарактерисати као хидролошки умјерено неповољна у којој су остварени дотоци били нешто нижи од вишегодишњих просјека.

Производња у термоелектранама износила је 8.712 GWh и за 2,3 % је мања у односу на претходну годину. Тиме је већ трећу годину настављен тренд пада производње у термоелектранама, што је највећим дијелом последица смањене производње угља у рудницима, али и ниских цијена на veleпродајном тржишту. Производња из обновљивих извора (мале хидроелектране, соларне и вјетроелектране) износила је 246,9 GWh, а индустријских електрана 23,3 GWh. Структура производње током претходних десет година приказана је на слици 5. Производња из мањих обновљивих извора биљежи смањење у

Слика 5. Структура производње електричне енергије у БиХ током претходних десет година (GWh)

Слика 6. Структура потрошње електричне енергије у БиХ током претходних десет година (GWh)

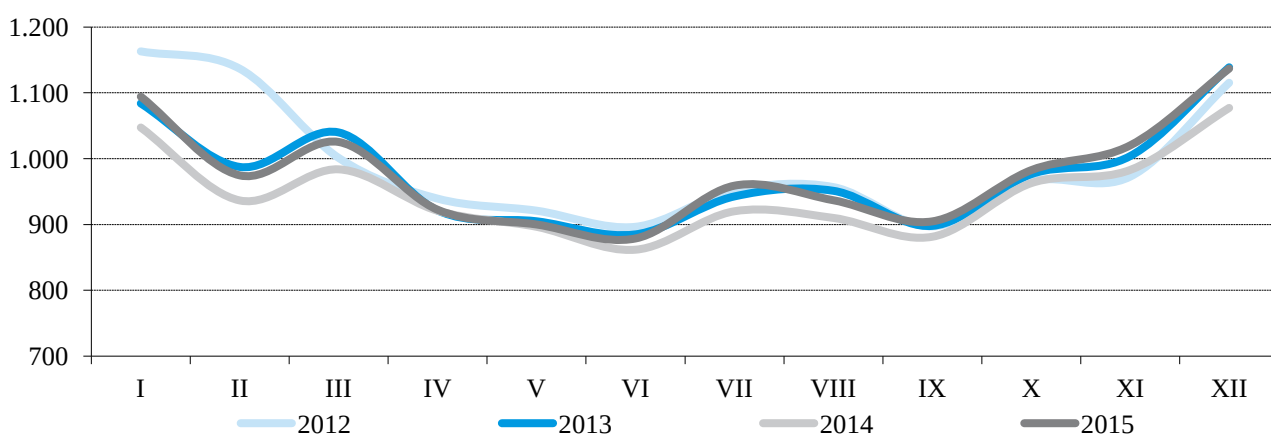

односу на 2014. годину од 6,5 %, због пада производње у малим хидроелектранама, које и даље имају доминантан удио у односу на остале електране из ове групе – вјетроелектране и соларне, односно фотонапонске електране. Стога је и удио производње из мањих обновљивих извора у укупној производњи смањен са 1,9 % на 1,7 %.

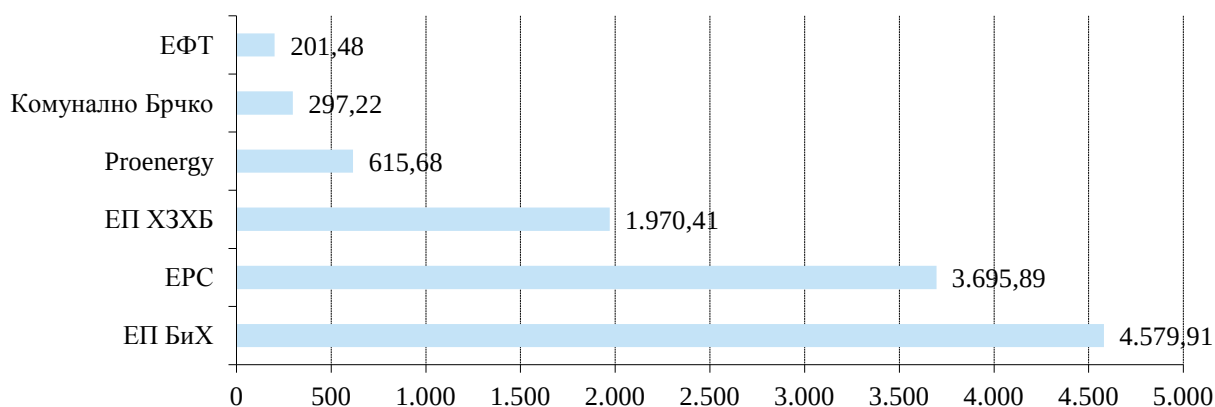
Након двије године у којима је падала, у 2015. години укупна потрошња електричне енергије је повећана за 396 GWh или 3,2 %, при чему је потрошња купаца прикључених на мрежу преноса смањена 1,6 %, док је дистрибутивна потрошња већа 3,9 % у односу на претходну годину. Повећање је посебно изражено код купаца прикључених на 10 kV напон, као и код купаца у категорији остала потрошња. Највећи купац електричне енергије у БиХ – Компанија Алуминиј потрошила је 1.532,5 GWh што је мање 3,8 % него у 2014. години. Структура укупне потрошње електричне енергије у БиХ током претходних десет година приказана је на слици 6.

Преузимање електричне енергије са преносне мреже износило је 11.733 GWh што представља повећање од 3,1 % у односу на 2014. годину. Подаци о енергији преузетој са преносне мреже приказани су на слици 7, по мјесецима, те на слици 8, по снабдјевачима.

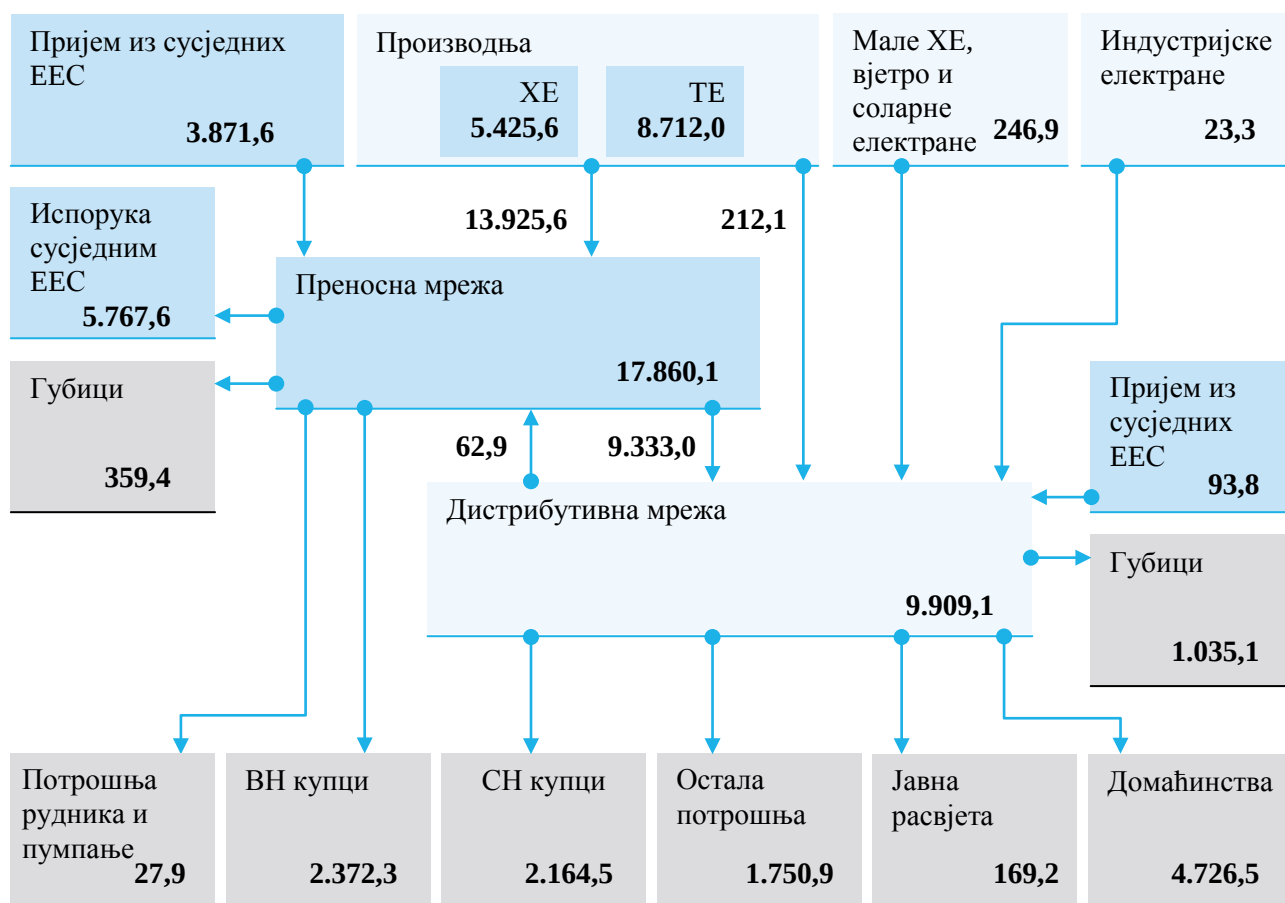
Слика 7. Енергија преузета у БиХ са преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 8. Енергија преузета са преносне мреже у 2015. години, по снабдјевачима (GWh)

Слика 9. Остварене билансне величине у 2015. години (GWh)

Разлика укупне производње и укупне потрошње у БиХ, односно билансни суфицит у 2015. години износио је 1.802 GWh, што је за 1.018 GWh мање него у претходној години. Билансне електроенергетске величине остварене у 2015. години прегледно су приказане на слици 9. Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине дати су у Прилогу Ц.

Тржиште електричне енергије у региону

Као и претходних година, тржиште електричне енергије у југо-источној Европи и даље карактерише тенденција пада veleпродајних цијена. Нису евидентиране назнаке да би се овај тренд, који највише погађа извознике електричне енергије, могао ускоро промијенити. У највећем дијелу године цијене на veleпродајном тржишту, према показатељима са Мађарске енергетске берзе (HUPX) која се најчешће узима као референтна за регион, кретале су се око 'сидра' од 40 €/MWh, са периодичним мањим помјерањима испод и изнад наведене вриједности.

Генерално, ниво цијена у региону посљедишно је везан за ниске цијене на континенту (табела 5). На тржиште електричне енергије у Европи значајно утиче експанзија обновљивих извора и дуготрајна стагнација потрошње која је резултат

Табела 5. Цијене електричне енергије на берзама (€/MWh)

Берзовни индекси	Просјечна цијена	Максимална цијена	Минимална цијена
Phelix	31,66	51,27	-0,80
ELIX	32,80	57,32	4,40
SIPX	41,40	90,14	9,92
HUPXDAM	40,62	90,45	13,74
OPCOM	36,40	59,02	5,93

Phelix – Индекс Европске берзе за енергију (EEX) за Аустрију и Њемачку

ELIX – Европски берзовни индекс EEX-a

SIPX – Индекс Словеначке берзе

HUPXDAM – Индекс Мађарске енергетске берзе (HUPX) за дан унапријед

OPCOM – Румунски берзовни индекс

слабог економског раста и значајних улагања у програме енергетске ефикасности која се спроводе у оквиру енергетске политике ЕУ.

Тржиште електричне енергије у БиХ

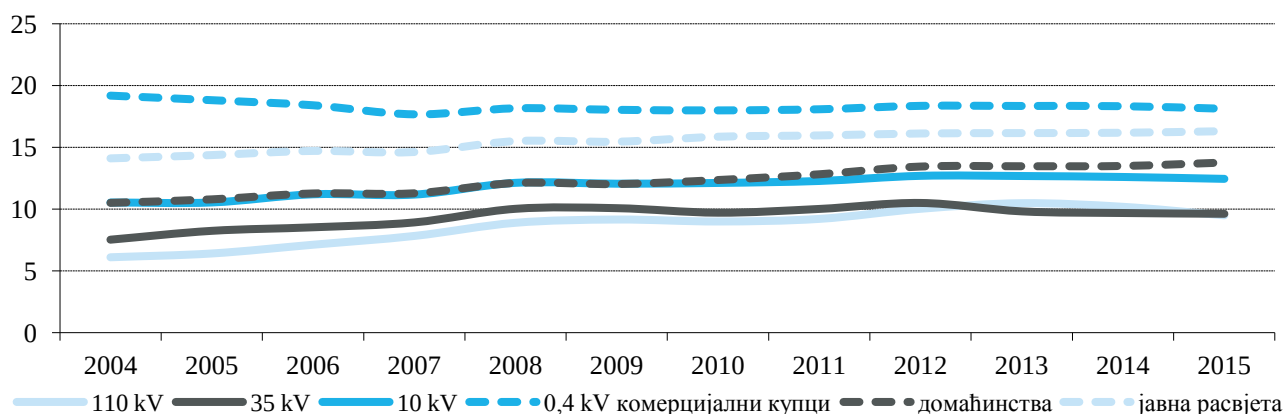
Укупна потрошња електричне енергије у Босни и Херцеговини у 2015. години износила је 12.606 GWh, односно 3,2 % више него у претходној години, чиме је прекинут опадајући тренд који је био присутан од 2013. године. Купци прикључени на преносну мрежу преузели су 2.372 GWh или 1,6 % мање него у 2014. години.

На дистрибутивној мрежи преузето је 9.846 GWh, што је 3,9 % више него претходне године, од чега се 8.811 GWh односи на преузимање крајњих купаца, а 1.035 GWh на губитке дистрибуције. Укупна продаја купцима у БиХ повећана је 2,9 % и износила је 11.183 GWh.

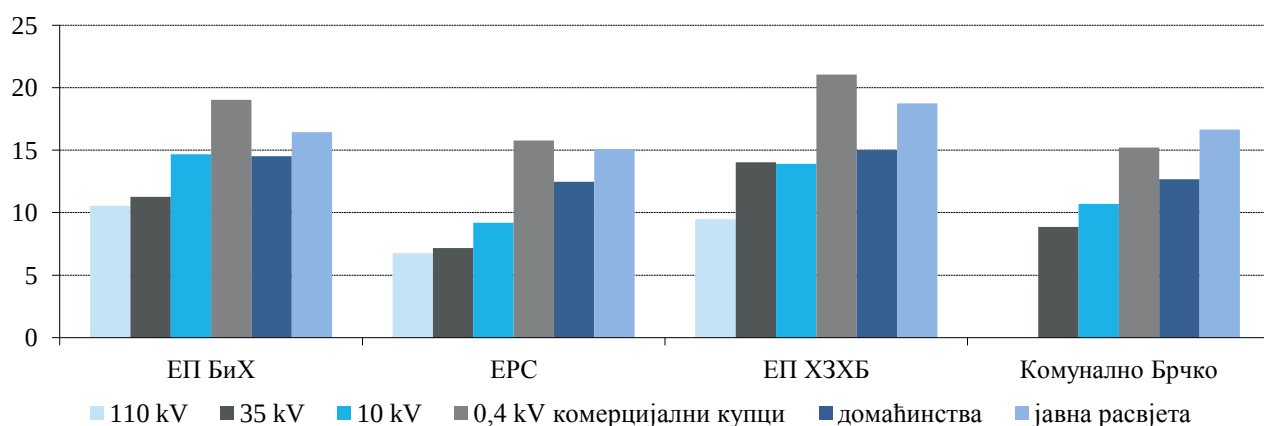
Просјечна цијена за купце које снабдијевају јавни снабдјевачи износила је 13,52 фенинга/kWh и повећана је 0,4 % у односу на претходну годину. Укупна вриједност продаје овим купцима износила је 1,395 милијарди КМ, што је за 33,8 милиона КМ, односно 2,5 % више него у 2014. години.

Просјечна цијена за домаћинства у 2015. години износила је 13,78 фенинга/kWh, што је 2,1 % више него у претходној години. Овај пораст је последица корекција тарифа за универзалну услугу у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту БиХ, а које су извршили надлежни регулатори у наставку отклањања наслијеђених унакрсних субвенције између купаца у категоријама остала потрошња и домаћинства. Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини приказано је на слици 10, а на слици 11 дате су просјечне цијене електричне енергије у електропривредама по категоријама купаца у 2015. години.

Слика 10. Просјечне цијене електричне енергије по категоријама купаца, без ПДВ (фенинг/kWh)

Слика 11. Просјечне цијене електричне енергије у електропривредама, без ПДВ (фенинг/kWh)

Укупни пословни резултати компанија у сектору су скромнији него у претходној години, с обзиром на значајно смањење извезене електричне енергије услед смањене производње у Електропривреди БиХ и Електропривреди РС. Наравно, на слабије извозне резултате утицао је даљни пад цијена на регионалном тржишту. Са друге стране, овакви услови на тржишту су имали позитиван утицај на пословање Електропривреде ХЗХБ која је уз то повећала производњу у односу на 2014. годину за 3,8 %. У крајњем, укупна продаја електричне енергије домаћим купцима и купцима у региону је износила око 1,65 милијарди КМ. Јасно је да се постојећи ниво veleпродајних цијена негативно одражава на збирни приход електропривреда и на њихову профитабилност.

На малопродајном тржишту су настављени процеси дерегулације. Промјене су се огледале у одлукама надлежних регулаторних комисија према којима се више не доносе тарифни ставови за купце у оним категоријама потрошње које према прихваћеној и важећој легислативи о отварању тржишта, више не могу бити регулисане. Још истеком 2014. године престала је регулација тарифа за снабдијевање за све купце, сем за домаћинства и мале купце (комерцијални купци, односно

Табела 6. Број купаца електричне енергије у БиХ

	110 kV	35 kV	10 kV	Остала потрошња	Домаћинства	Јавна расвјета	Укупно
Електропривреда БиХ	5	67	838	61.439	674.648	3.921	740.918
Електропривреда РС	11	36	957	35.148	512.083	1.104	549.339
Електропривреда ХЗХБ	3	1	175	14.787	175.281	1.567	191.814
Комунално Брчко		1	30	3.814	30.822	423	35.090
<i>Укупно</i>	19	105	2.000	115.188	1.392.834	7.015	1.517.161

остала потрошња на 0,4 kV), а пракса регулације тарифа за услуге дистрибуције је задржана. Од 1. јануара 2015. године сви купци електричне енергије у БиХ имају могућност да бирају свог снабдјевача на тржишту. Купци који не одаберу снабдјевача на тржишту се могу снабдијевати код јавних снабдјевача по цијенама за јавно снабдијевање, а домаћинства и мали купци у оквиру универзалне услуге.

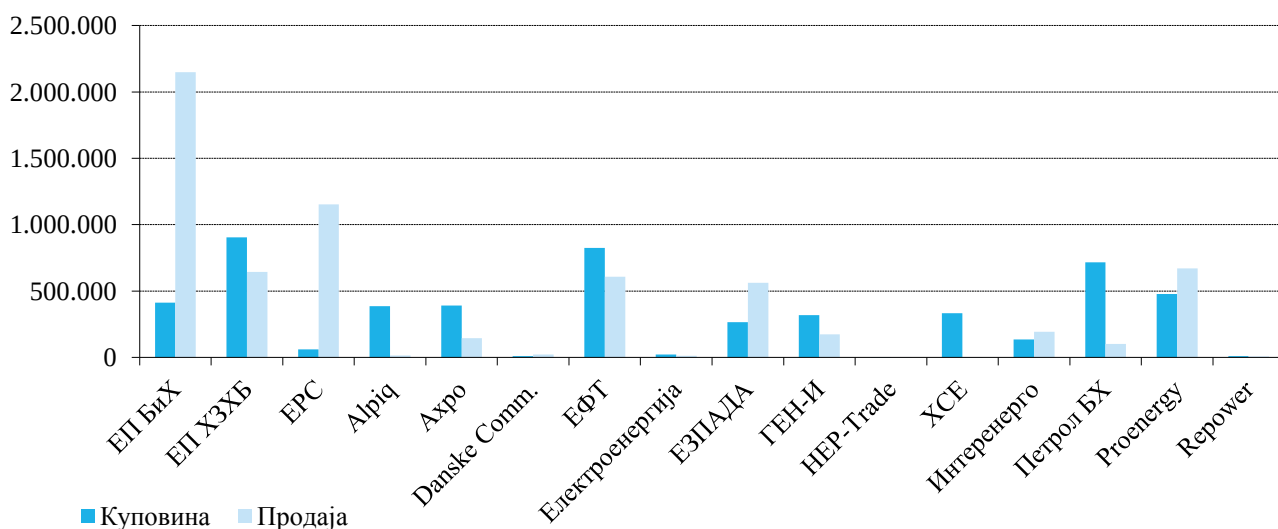
Број купаца електричне енергије у БиХ се континуирано повећава и на крају 2015. године је износио 1.517.161. Њихов број се током године повећао за 12.146, од чега на домаћинства отпада 10.460 (табела 6).

Малопродајно тржиште електричном енергијом у БиХ и даље карактерише доминација електропривреда (јавних снабдјевача) које традиционално снабдијевају купце свака на свом (*de facto* али не и *de iure*) ексклузивном географском подручју.

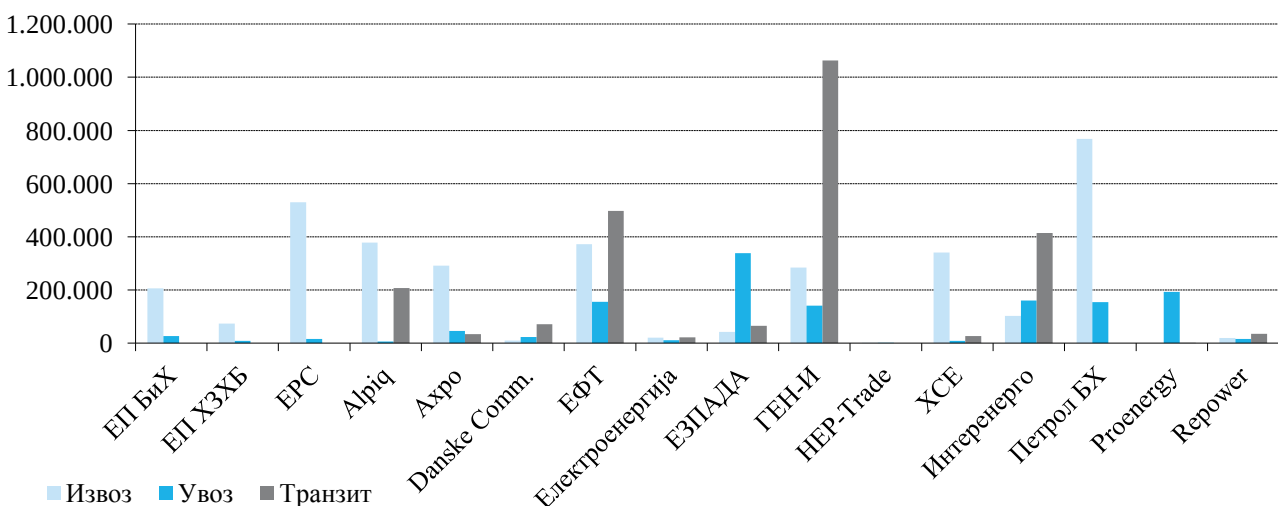
У 2015. години само два купца се нису снабђевала искључиво од јавних снабдјевача и то Алуминиј Мостар и Б.С.И. Јајце. Алуминиј се у 2015. години снабдијевао на тржишту, као и у претходном периоду, и за сопствене потребе је од тржишних снабдјевача (ProEnergy) набавио 660,38 GWh, што представља 43,1 % његове потрошње. Купац Б.С.И. се снабдијевао на тржишту од снабдјевача ЕФТ и на тај начин је набавио 201,48 GWh што представља 88,8 % његове укупне потрошње. Сумирајући ове набавке у 2015. години, од снабдјевача који немају обавезу јавног снабдијевања набављено је 7,7 % укупно преузете енергије од крајњих купаца у Босни и Херцеговини. Оваква ситуација указује да су традиционални снабдјевачи (*‘инкубенти’*) још увијек у доминантној позицији на тржишту, што карактерише не само стање у региону него и на континенту.

Значајно динамичније је трговање на veleпродајном тржишту у Босни и Херцеговини. Премда ово тржиште још није институционализирано, резултат бројних билатералних уговора је импресиван – на овом тржишту било је активно 16 лиценцираних субјеката, остварујући промет од 6.457.790 MWh (слика 12).

Слика 12. Преглед трговања на veleпродајном тржишту у БиХ у 2015. години (MWh)

Слика 13. Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2015. години (MWh)

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава пласман електричне енергије у земље региона које имају изражен дефицит.

У 2015. години извезено је 3.445 GWh, што је 7,3 %, односно 271 GWh мање него у претходној години, и у највећој мјери је последица смањене производње електричне енергије. Петнаест субјеката извозило је електричну енергију, а по обиму на првом мјесту је Petrol BH Oil Company са 768 GWh, а затим слиједе Електропривреда РС са 530 GWh, Alpiq Energija BH са 378 GWh и ЕФТ са 373 GWh (слика 13).

Увоз електричне енергије износио је 1.308 GWh са порастом од 37,2 % у односу на претходну годину. Међу 16 субјеката који

су увозили енергију у БиХ највећу реализацију имали су Еспада (339 GWh), ProEnergy (193 GWh) и Интеренерго (161 GWh), слика 13.

Највећи обим прекограничне размјене се традиционално обављао са Хрватском, а затим са Црном Гором, а најмањи са Србијом. У 2015. години овај однос је промијењен услед значајног повећања транзитних токова из смјера Србије према Босни и Херцеговини, као посљедица раста билансног суфицита електричне енергије у Румунији и Бугарској (табела 7).

Табела 7. Прекогранична трговина по границама, укључујући регистровани транзит (GWh)

Земља	Извоз	Увоз
Хрватска	2.952,3	1.254,9
Србија	1.277,6	1.862,1
Црна Гора	1.654,3	629,8
Укупно	5.884,2	3.746,8

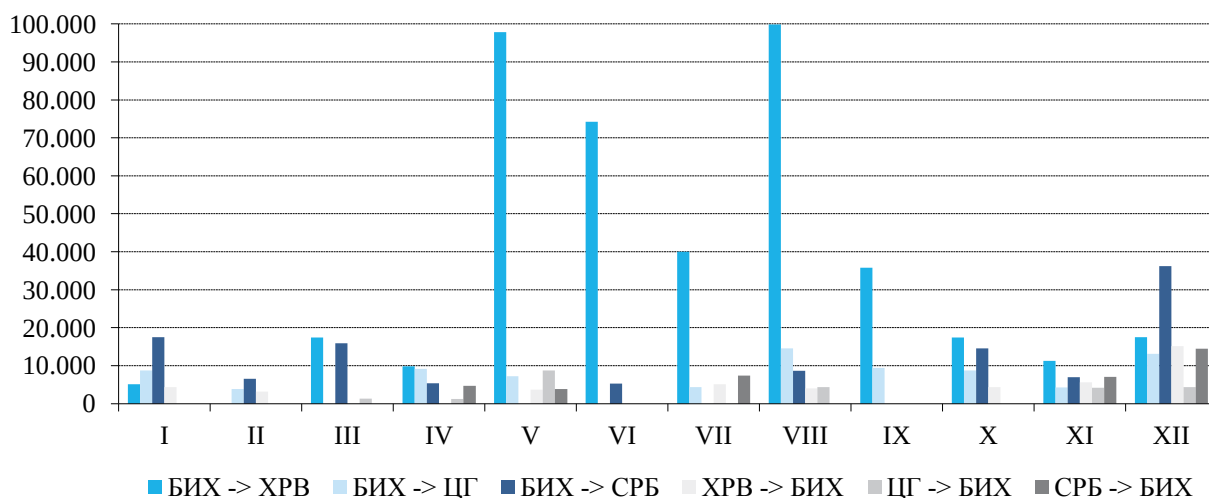
Током 2015. године регистрован је транзит електричне енергије преко преносног система БиХ у износу од 2.439 GWh, што је повећање од 991 GWh или 68,5 % у односу на 2014. годину. Транзитни токови су значајни јер се на основу њихове величине одређује приход сваке од земаља које учествују у *Механизму наплате између оператора преносног система* (ИТС механизам), што је детаљније описивано у ранијим годишњим извјештајима о раду ДЕРК-а. Укупан приход који је БиХ остварила по овом основу у првих девет мјесеци 2015. године износи 3.044.596,34 КМ, што је двоструко већи износ него у истом периоду претходне године. Наиме, током претходне двије године биљежени су смањени транзитни и повећани извозни токови, што је имало негативан утицај на износ прихода од примјене ИТС механизма. Међутим, у 2015. години дошло је до значајног повећања транзитних токова у смјеру исток–запад, а тиме и до повећања прихода од ИТС механизма.

Од 2010. до краја 2014. године НОС БиХ је примјењивао *Правилник о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета*, организујући експлицитне аукције на дневном, мјесечном и годишњем нивоу.

Током 2015. године додјелу прекограничних капацитета на границама БиХ – Црна Гора и БиХ – Хрватска путем аукција организовала је *Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи* (SEE CAO), а на граници БиХ – Србија организоване су заједничке аукције два оператора (видјети дио 3.2).

Укупан приход БиХ по основу годишњих аукција прекограничних преносних капацитета за 2016. годину износи

Слика 14. Приход по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима (KM)

952.030 KM. Највиша цијена постигнута је на граници са Хрватском у смјеру из БиХ према Хрватској у износу од 2.577 KM/MW.

Приходи БиХ остварени на досадашњим аукцијама за додјелу преносних прекограничних капацитета на годишњем нивоу дати су у табели 8, а на слици 14 приказани су приходи по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима.

Табела 8. Приход остварен на годишњим аукцијама

Година	Приход (KM)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
2016	952.030

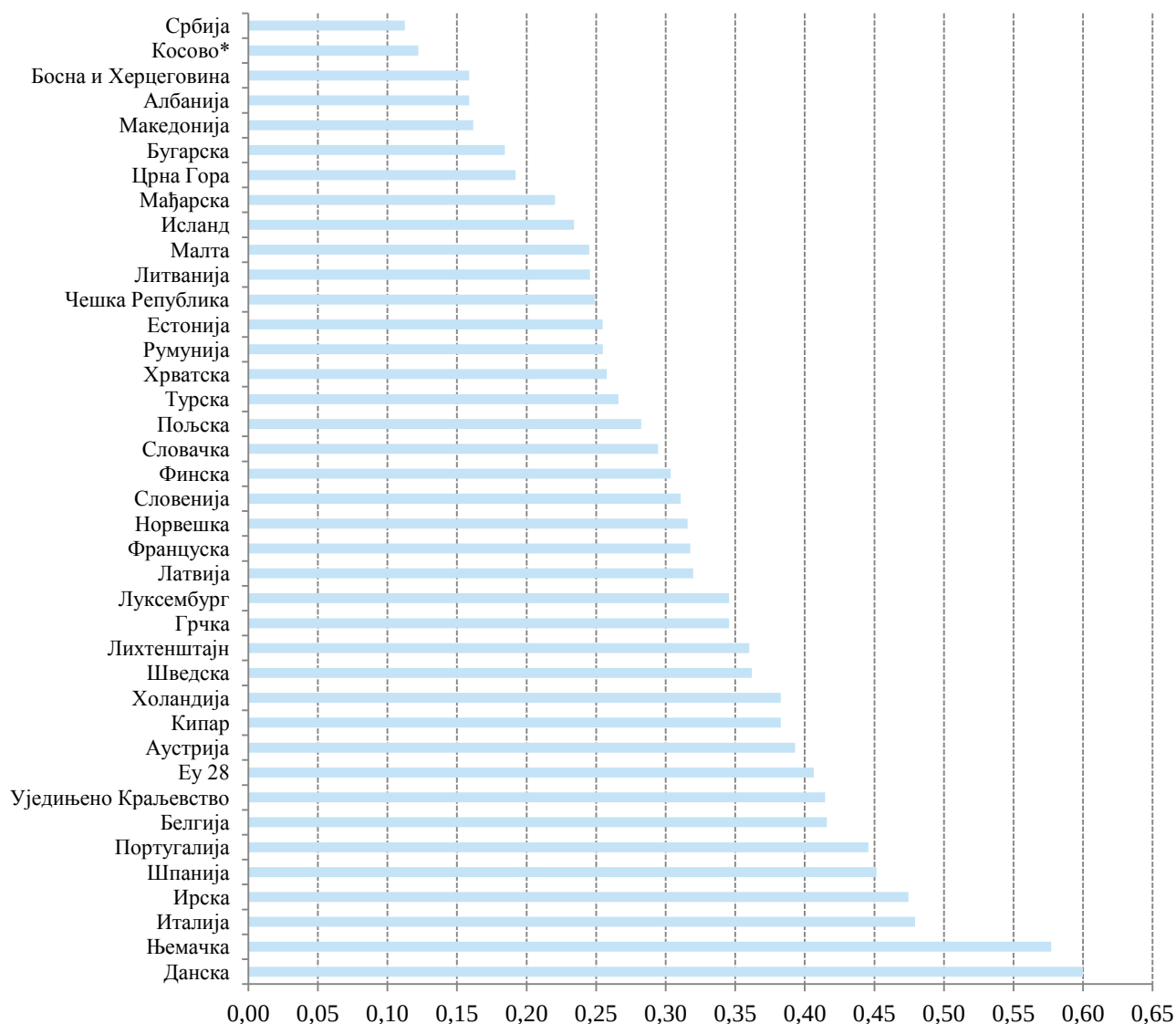
Корисник свих прихода по основу аукција за додјелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета, као и прихода који се остварују примјеном Механизма наплате између оператора преносног система (ГТС механизма) је Електропренос Босне и Херцеговине.

3.8 Енергетска статистика

Свјестан значаја објективности приказа података о енергетским величинама и цијенама електричне енергије, ДЕРК је и током 2015. године посебну пажњу посветио унапређењу свог дјеловања у сегменту енергетске статистике. Кључни партнер у размјени енергетских величина и података је Агенција за статистику Босне и Херцеговине, са којом ДЕРК дужи низ година сарађује, посебно у испуњавању обавезе извјештавања према међународним тијелима, слиједећи прописане методологије и динамику извјештавања.

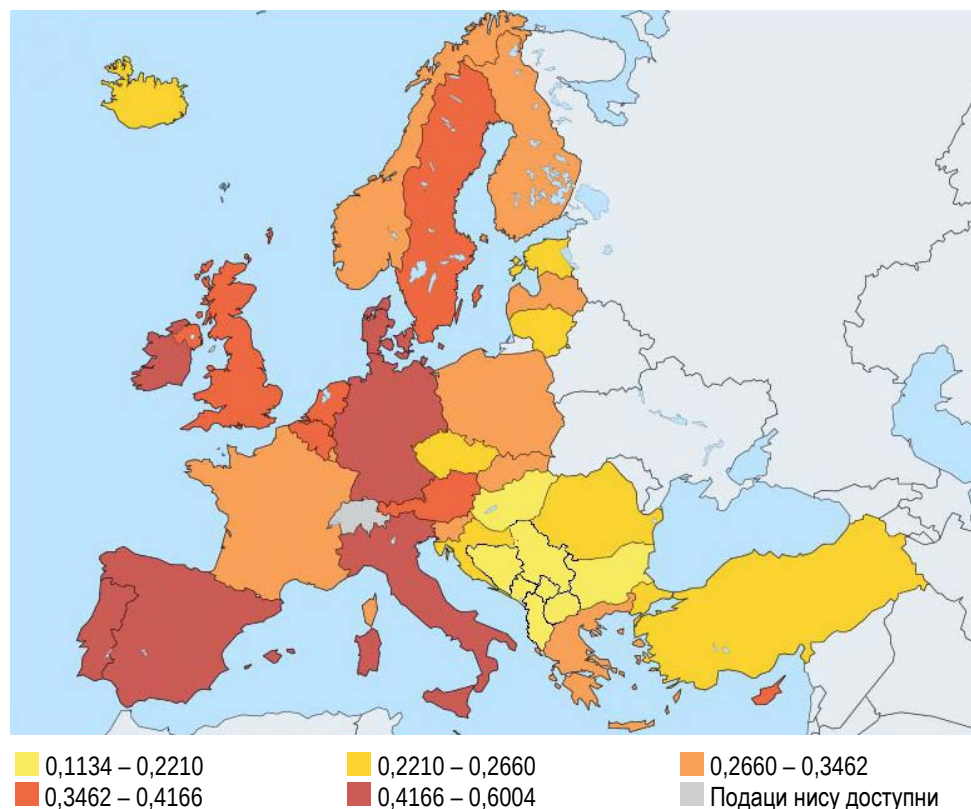
Сарадња двије институције придонosi развоју статистике енергије и усклађивању система службене статистике БиХ и статистике земаља Европске уније у свим областима, а посебно у области енергије.

Слика 15. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за домаћинства (годишња потрошња од 2.500 до 5.000 kWh) у 2015. години, по методологији Еуростат-а

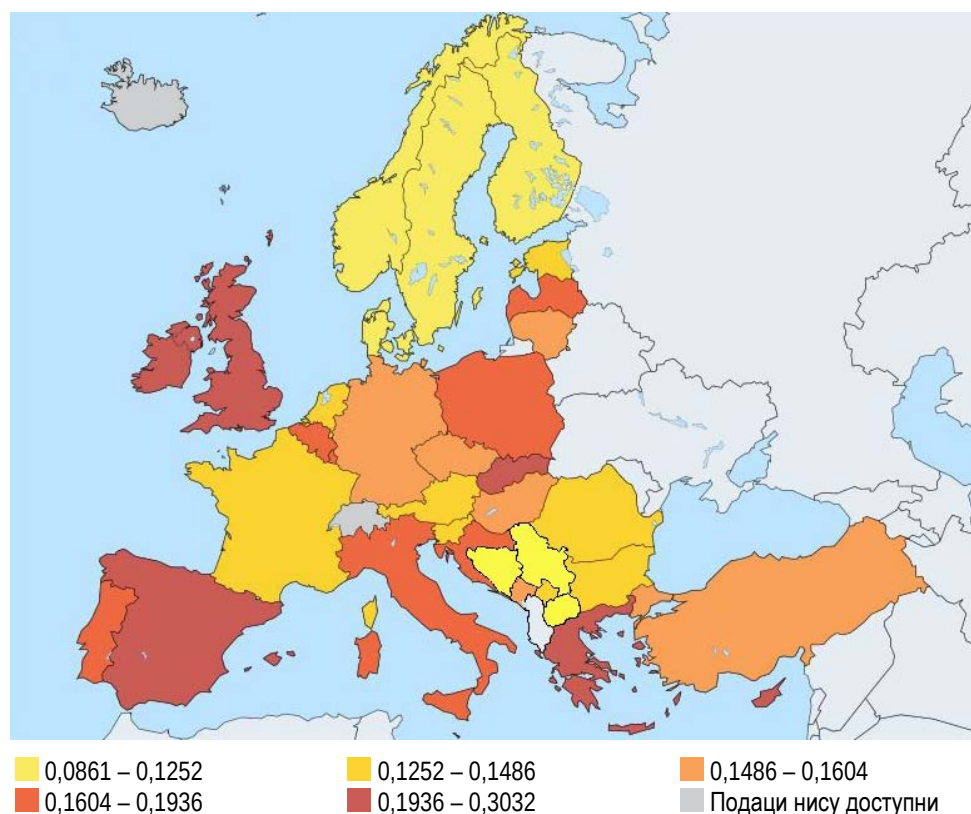

Напомена: наведени износи укључују ПДВ

Слика 16. Географски приказ цијена електричне енергије за домаћинства (у КМ/kWh) у 2015. години, по методологији Eurostat-а

Слика 17. Географски приказ цијена електричне енергије за индустрију (у КМ/kWh) у 2015. години, по методологији Eurostat-а

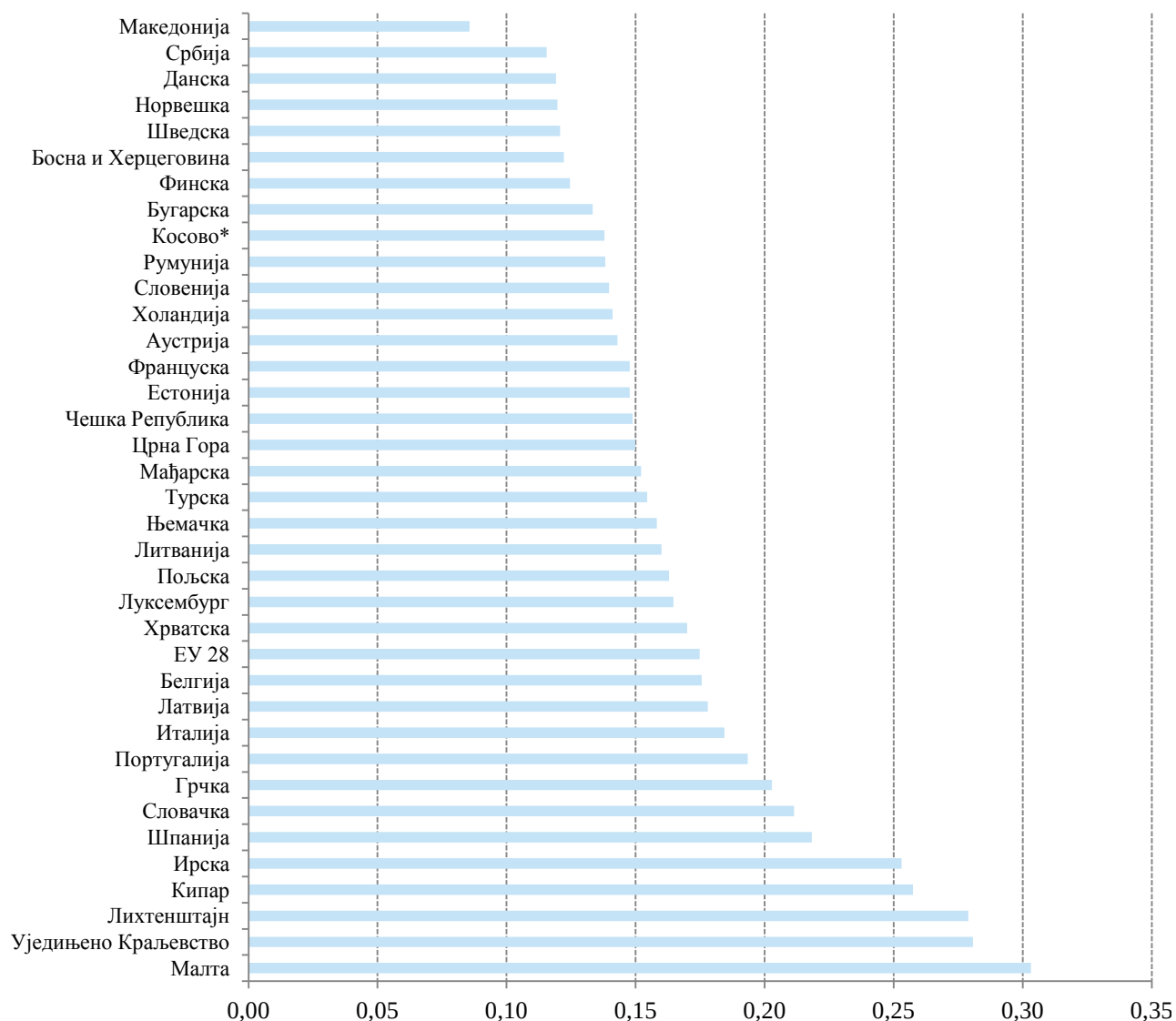
Еуростат је статистичка институција Европске уније смјештена у Луксембургу. Њен задатак је да обезбједи статистике Европској унији на европском нивоу које омогућују поређења између земаља и региона.

Резултати сарадње двије институције су препознатљиви и у извјештајима Еуростата који од 2011. године укључују податке о цијенама електричне енергије у БиХ што омогућује њихово упоређивање са земљама Европске уније и неким земљама које су у процесу приступања ЕУ (слике 15 – 18).

Поред анализе података о електроенергетском сектору БиХ, ДЕРК континуирано прикупља и анализира податке о регионалном тржишту, укључујући податке берзи електричне енергије са сједиштима у Лајпцигу, Будимпешти, Букурешту и Љубљани (табела 5).

На основу систематизованог приступа према бројним електроенергетским показатељима, ДЕРК је и током 2015. године квалитетно одговарао на бројне упите различитих домаћих и међународних институција презентујући статистичке податке.

Слика 18. Цијене електричне енергије у КМ/кWh за индустрију (годишња потрошња од 500 до 2.000 MWh) у 2015. године, по методологији Еуростат-а

Напомена: наведени износи не укључују ПДВ

3.9 Остале активности

Поред напријед наведених активности, ДЕРК је и током 2015. године размјењивао податке са већим бројем државних институција, међу којима се издвајају Савјет министара Босне и Херцеговине, Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ, Конкурвенцијски савјет БиХ и Агенција за статистику БиХ⁵, те припремао различите информације за њихове потребе. Посебан допринос ДЕРК је дао раду Привременог одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији, односно Одбора за стабилизацију и придруживање⁶ и Привременог пододбора за транспорт, околину, енергију и регионални развој. ДЕРК, у складу са својим законским овлашћењима да као регулаторни орган дјелује и на подручју Брчко Дистрикта БиХ, у свом раду сарађује и са Владом Дистрикта.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију и ентитетске регулаторне комисије – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске (РЕРС), сарађују и усклађују своје дјеловање од свог оснивања.

Развој законодавног оквира у области електричне енергије

Босна и Херцеговина је до 1. јануара 2015. године требала ускладити домаће законодавство са законодавством ЕУ у сектору електричне енергије, с жариштем на садржај Трећег енергетског пакета (видјети Прилог Д). У том смислу, од краја 2012. до јануара 2014. године, кроз програм техничке помоћи Европске комисије реализован је пројекат *Израда законодавног оквира у области електричне енергије у БиХ у складу са правном тековином ЕУ*.

Крајњи резултат пројекта је усклађени скуп радних текстова нових закона, а у неким случајевима нацрта измјена и допуна постојећих закона, за нивое државе, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Транспозиција примјењивог законодавства ЕУ је организована на начин који обезбјеђује пуну усклађеност законодавстава свих административних нивоа у БиХ (узимајући у обзир њихове засебне надлежности и регулаторна овлашћења) и правне тековине ЕУ у сектору електричне енергије.

Радна група, коју чине стручњаци из ресорних министарстава, регулаторних комисија и привредних субјеката, полазећи од резултата програма техничке помоћи Европске комисије, је током посљедњег квартала 2015. године интензивно радила на

⁵ Меморандуме о сарадњи Државна регулаторна комисија за електричну енергију потписала је са Агенцијом за статистику БиХ 19. априла 2011. године и са Конкурвенцијским савјетом БиХ 28. маја 2014. године.

⁶ Споразум о стабилизацији и придруживању ЕУ, потписан 16. јуна 2008. године, ступио је на снагу 1. јуна 2015. године, те је Одбор за стабилизацију и придруживање замијенио раније успостављени Привремени одбор.

припреми радног текста новог *Закона о регулатору, преносу и тржишту електричне енергије у БиХ*. Значајан допринос у припреми новог закона даје и Секретаријат Енергетске заједнице. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, као ресорно министарство, за први квартал 2016. године је најавило разматрање Закона на сједници Савјета министара БиХ, и упућивање у парламентарну процедуру након тога. По доношењу овог закона слиједи и усвајање међусобно усклађених закона у области електричне енергије у свим јурисдикцијама у БиХ.

Регулаторно партнерство

У 2015. години су окончане активности у пројекту *Агенције за међународну сарадњу САД (USAID)* кроз који је развијан партнерски однос босанскохерцеговачких енергетских регулатора са *Националном асоцијацијом регулатора САД (NARUC)* и више регулаторних комисија из њеног састава, при чему је Регулаторно тијело из Охаја (енг. *Public Utilities Commission of Ohio* – PUCO) била водећа комисија. Пројекат је дао допринос процесу регулаторне реформе с циљем поступне интеграције у институције Европске уније. Меморандум о разумијевању између страна у пројекту је потписан у јануару 2014. године.

Кроз пројекат су се размјењивале информације и искуства, те упознавале најбоље праксе, како би регулатори квалитетније наставили да креирају и спроводе фер и независну регулацију у циљу обезбјеђења ефикасног, транспарентног и стабилног функционисања електроенергетског сектора у исто вријеме штитећи интересе купаца и инвеститора.

Инвестирање у сектор енергије

Током 2015. године одвијале су се активности на још једном свеобухватном пројекту који финансира USAID. Пројекат *Инвестирање у сектор енергије (EIA)* чије је трајање планирано од октобра 2014. до јуна 2019. године, усмјерен је на сарадњу и помоћ свим кључним субјектима у енергетском сектору (министарства, регулатори, привредни субјекти и др.). Пројекат EIA је организован кроз слиједеће компоненте:

- Уклањање препрека за инвестирање у сектор енергије,
- Отклањање недостатака малопродајног тржишта у БиХ,
- Постизање уштеда у енергији, користећи регулаторне потицаје,
- Приближавање европским интеграцијама, и
- Односи с јавношћу.

У циљу успјешног успостављања дијалога о актуелним темама из сектора енергије, Пројекат EIA је организовао први Енергетски самит у БиХ у априлу 2015. године, под покровитељством Државне регулаторне комисије и ентитетских регулатора. Пленарне сједнице, панел-дискусије, презентације и радионице, биле

су посвећене инвестирању у електроенергетски сектор, функционисању малопродајног тржишта електричне енергије и интеграцији у регионално тржиште. На самиту су организоване и техничке сесије које су се bavиле бројним темама попут смањења емисија из електрана у БиХ, производњом електричне енергије из биомасе, новим улогама оператора дистрибутивних система, те интеграцијом обновљивих извора електричне енергије у тржиште.

У оквиру пројекта током 2015. је организовано више едукативних радионица посвећених различитим темама које укључују домен помоћних услуга, механизам балансирања, смањење емисија из великих ложишта, енергијску ефикасност, квалитет снабдијевања, пословне процесе оператора дистрибутивног система и размјену података у сектору.

Представници Државне регулаторне комисије пратиће активности организоване у оквиру пројекта и учествовати у реализацији појединих компоненти, а посебно оних које су у функцији рада регулатора.

Регулаторни мост

У јуну 2015. године покренуте су активности на реализацији регионалног пројекта USAID-а и NARUC-а *Регулаторни мост у југоисточној Европи*, у којем поред регулатора из Босне и Херцеговине учествују и регулаторни органи из Албаније, Арменије, Грузије, Косова*, Македоније, Србије и Украјине. Циљ *Регулаторног моста у југоисточној Европи* је да пружи техничку помоћ и подршку енергетским регулаторима у регулисању конкурентног тржишта електричне енергије и надзору раздвајања и функционисања оператора дистрибутивних система (ОДС) и снабдјевача. Током 2015. године покренуте су активности у припреми Регионалних регулаторних смјерница, које требају идентификовати најбоље праксе за регулисање активности ОДС-а и конкурентних снабдјевача електричне енергије, укључујући смјернице за ефикасно управљање тржишним информацијама и заштиту права купаца.

Регионалне смјернице могу чинити основу за развој спроведбених планова на нивоу државе који су прилагођени различитим етапама развоја тржишта. Националне мапе пута требају дати сажетак одређених прописа, правила или подзаконских аката чије нацрте треба припремити или које треба измијенити у свакој држави.

Исходи ријешених судских спорова

Свих пет досадашњих пресуда Суда Босне и Херцеговине је потврдило законитост одлука ДЕРК-а које су биле судским путем оспорене од правних лица о чијим захтјевима је одлучивао након спроведених тарифних поступака. Од активно легитимисаних субјеката од 2009. године није било нових захтјева за преиспитивање одлука из регулаторне праксе ДЕРК-а.

4. АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

4.1 Енергетска заједница

Енергетска заједница је у 2015. години свечано обиљежила десет година свог постојања. *Уговор о успостави Енергетске заједнице*, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија са једне стране и слиједећих осам Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Косово*, Македонија, Молдавија, Србија и Украјина.⁷

У складу са израженим интересом, у раду органа Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Финска, Француска, Грчка, Холандија, Хрватска, Италија, Кипар, Латвија, Литванија, Мађарска, Њемачка, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија, Шведска и Уједињено Краљевство. Ових 20 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду органа Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у тијелима Енергетске заједнице имају Арменија, Грузија, Норвешка и Турска. И даље трају преговори са Грузијом у вези стицања статуса Уговорне стране.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога, то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Закључивањем овог уговора, Уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis*-а ЕУ, односно примјеном одговарајућих директива и уредби ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих енергетских ресурса, енергетске ефикасности, нафте, статистике и инфраструктуре (Прилог Д).

Енергетска заједница има кључну улогу не само у интерном него и у спољном контексту Енергетске уније.

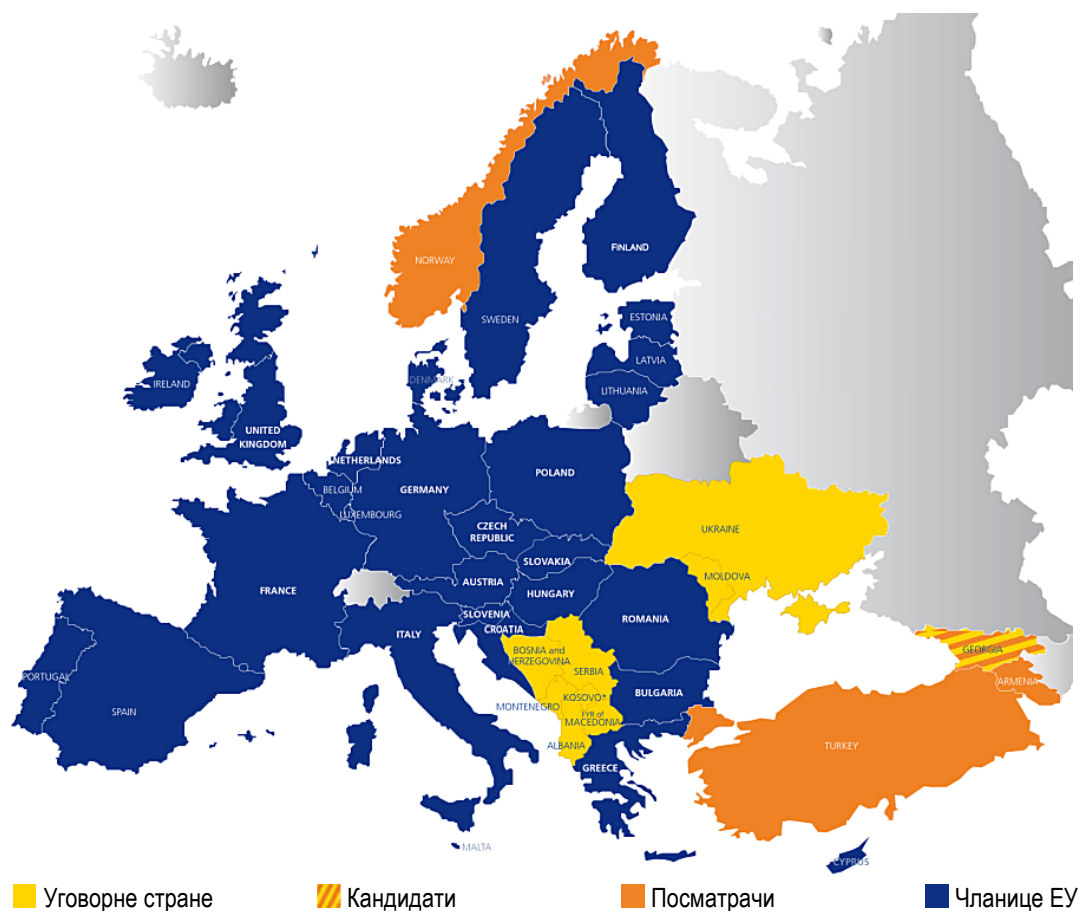
Уговор о успостави Енергетске заједнице важи до јула 2026. године.

⁷ Листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембра 2015. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године, а Украјина од 1. фебруара 2011. године.

г. Марош Шефчович, подпредсједник Европске комисије за Енергетску унију: “Од регионалног претприступног инструмента, Енергетска заједница се развила у еминентан инструмент за нашу заједничку безбједност снабдијевања, за наше дебате о томе како да боље сарађујемо...како да приближимо наше правне као и инфраструктурне системе. Помогла нам је да унаприједимо поуздану, безбједну и предвидиву производњу и транспорт енергије у најближе ЕУ сусједство.”

Из обраћања приликом свечаног обиљежавања прве деценије постојања Енергетске заједнице, Беч, 27. августа 2015.

Слика 19. Географски обухват Енергетске заједнице

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, основане су слиједеће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас (Мариборски форум), Форум за нафту (са сједиштем у Београду) и Секретаријат. Њихова улога, надлежности и рад детаљно су описивани у ранијим извјештајима ДЕРК-а.

2015. је била једна од најактивнијих година у историји Енергетске заједнице. Спроведене су обимне активности у развоју правног оквира, посебно у развоју националних закона који се односе на тржишта енергије. Будућност и даљни развој саме Енергетске заједнице била је и остаје предмет бројних анализа и јавних расправа које имају за циљ избор оптималних опција у њеном јачању и проширењу. Значајан утицај на политику њеног развоја има Европска унија, која спроводи реформу и реорганизацију своје енергетске политике градећи европску Енергетску унију, у којој Енергетска заједница чини значајан елемент.

Тај приступ одражава се и у резолуцији усвојеној 15. децембра 2015. године, којом Европски парламент позива Европску комисију да, користећи Извјештај посебне Групе на високом нивоу (*Енергетска заједница за будућност*), изнесе конкретне приједлоге за даљу реформу Енергетске заједнице како би она истински била

г. Мигел Ариас Канете,
ЕУ комесар за климатску и
енергетску политику:
“Енергетска заједница је
најефикаснији
инструмент за
обезбјеђење дјелотворног
спровођења *acquis-a* о
енергији, животној
средини и конкуренцији у
сусједству Европске уније.
Данас је Министарски
савјет још једном преузео
кључне кораке ка
остваривању јаче
интеграције тржишта
енергије ЕУ и Енергетске
заједнице на одржив
начин.”

Из обраћања на 13.
састанку Министарског
савјета Енергетске
заједнице,
Тирана, 16. октобра 2015.

успостављена на паневропском нивоу. Центар пажње треба да буде на бољем управљању и јачању институција Енергетске заједнице, укључујући успостављање њене Парламентарне скупштине.

Резолуција под називом *На путу ка европској Енергетској унији* позива Европски парламент и Комисију, државе чланице ЕУ и Уговорне стране на, између осталог, јачање активности Енергетске заједнице кроз боље остваривање права ЕУ и усмјеравање напора на спровођењу кључних инфраструктурних пројеката ради успостављања слободног транспорта енергије кроз земље ЕУ и Енергетске заједнице и побољшања безбједности снабдијевања.

У октобру 2015. године Министарски савјет Енергетске заједнице је усвојио неке од приједлога извјештаја *Енергетска заједница за будућност*. Побољшањем спроведбених мјера и правила за рјешавање спорова је појачана примјена правног оквира и смањени инвестициони ризици. Такође, формирањем Парламентарног пленума је оснажена улога националних парламената, уз паралелно повећање транспарентности јачањем улоге цивилног друштва и пословних субјеката у институцијама Енергетске заједнице. Доношењем заједничког документа 28 земаља ЕУ и осам Уговорних страна Енергетске заједнице биће побољшан правни и регулаторни оквир у домену безбједности снабдијевања гасом.

На истој сједници Министарски савјет је проширио *acquis* Енергетске заједнице Директивом 2012/27/ЕУ о енергетској ефикасности, Уредбом (ЕУ) бр. 347/2013 о смјерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру и Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 431/2014 о енергетској статистици потрошње енергије у домаћинствима.

Посебну подршку развоју тржишта енергије дају мјере које су 27. августа 2015. године на Другом самиту о Западном Балкану, у оквиру ‘Берлинског процеса’ прихватили премијери Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Косова*, Македоније и Србије. У домену електричне енергије оне се прије свега односе на отклањање недостатака у примарној и секундарној легислативи, развој организованог veleпродајног тржишта и тржишта уравнотежења, тржишну алокацију прекограничних капацитета, дерегулацију цијена, раздвајање тржишних од дјелатности које карактерише природни монопол, те на јачање независности регулатора.

Босна и Херцеговина и Енергетска заједница

Активним дјеловањем у Енергетској заједници Босна и Херцеговина потврђује своју одређеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

Током 2016. године, Босна и Херцеговина ће предсједавати активностима Енергетске заједнице. Приоритети у том периоду ће бити наставак реформе Заједнице у складу са препорукама из извјештаја *Енергетска заједница за будућност*, подршка изградњи

европске Енергетске уније, досљедна примјена *acquis*-а, односно правног оквира Енергетске заједнице, уз концентрисаност на примјену ‘Трећег енергетског пакета’ у свим Уговорним странама, безбједност снабдијевања, транспарентност тржишта електричне енергије, те прихватање и почетак примјене првог скупа мрежних кодекса ЕУ. У фокусу дјеловања ће бити заштита животне средине и развој veleпродајног тржишта.

Евидентно је да у самој Босни и Херцеговини, на различитим административним нивоима треба учинити додатне напоре у транспозицији и примјени *acquis*-а Енергетске заједнице. За реализацију бројних обавеза рокови су већ прошли, а за значајан број обавеза преостало је релативно кратко вријеме (Прилог Д). На ово указују и случајеви за рјешавање спорова које је иницирао Секретаријат Енергетске заједнице (Прилог Е).

Активности ДЕРК-а у тијелима Енергетске заједнице

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализовању различитих пројеката у функцији развоја Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и спроводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из региона и Европске уније.

Кључне активности ДЕРК-а у Енергетској заједници и даље су усмјерене на Регулаторни одбор Енергетске заједнице, који је успостављен 11. децембра 2006. године у Атини. Све од тада ДЕРК активно учествује у његовом раду, представљајући и заступајући интересе Босне и Херцеговине. Афирмацији БиХ доприноси предсједавање Радном групом ECRB-а за проблематику купаца и малопродајна тржишта, од 2007. године.

Током 2015. године, у којој је одржао три састанка, Регулаторни одбор је дао значајан допринос креирању политике Енергетске заједнице у домену регулаторних иницијатива за промоцију инвестиција у мреже, третмана интерконектора између Уговорних страна Енергетске заједнице и чланица Европске уније, те развоја независности регулатора. У протеклој години ECRB је наставио заједничке активности са Агенцијом за сарадњу енергетских регулатора (ACER), Савјетом европских енергетских регулатора (CEER) и Асоцијацијом медитеранских енергетских регулатора (MEDREG), те са Европском мрежом оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и Европском мрежом оператора транспортног система за гас (ENTSO-G).

Регулаторни одбор значајан дио својих активности организује кроз радне групе (Радна група за електричну енергију, Радна група за гас и Радна група за проблематику купаца и малопродајна тржишта) уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата.

ECRB је и током 2015. године био посвећен развоју тржишта електричне енергије и гаса, проблематици алокације прекограничних преносних капацитета, успостављању механизма уравниотежења, спровођењу европских правила за рад мрежа, развоју механизма за заштиту, информисање и едукацију купаца, те анализи квалитета снабдијевања електричном енергијом.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRA

Регионална асоцијација енергетских регулатора (енг. *Energy Regulators Regional Association* – ERRA) је организација независних регулаторних органа за енергију из Централне Европе и Евроазије, са придруженим чланицама из Африке, Азије, Блиског истока и Америке. Промјенама Статута у 2015. години уклоњене су баријере за придруживање регулатора из нових региона и омогућена активна улога свих чланица. Чланице ERRA-е долазе из 33 државе, уз Регионалну западноафричку регулаторну асоцијацију (слика 20).

Циљеви ERRA-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланица, бољи приступ информацијама о свјетској пракси у регулисању енергетских дјелатности.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправна чланица ERRA-е од 19. маја 2004. године. На Генералној скупштини у мају 2010. године, као придружене чланице ове ор-

Слика 20. Чланство у ERRA-и

ганизације су примљене и двије ентитетске регулаторне комисије – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске.

Представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине, Инвестиционе конференције и Предсједништва ERRA-е, у чији састав је марта 2014. године на двогодишњи мандатни период изабран члан ДЕРК-а. Запажен је ангажман представника Државне регулаторне комисије и у раду сталних комитета и радних група, од којих се издвајају Радна група за проблематику купаца и малопродајна тржишта, Стални комитет за тарифе и цијене, и Стални комитет за лиценце и конкуренцију. Од 2010. године предсједавање овим комитетом доприноси афирмацији Босне и Херцеговине у ERRA-и.

Поред активног рада у тијелима ERRA-е, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу чланице ове регионалне асоцијације пружањем релевантних информација о енергетском сектору и регулаторној пракси Босне и Херцеговине.

У институцијама ERRA-е примјетна је историјска еволуција тема за које су чланице заинтересоване. Широко заступљено реструктурирање енергетског сектора и тржишта узроковало је да конкурентно оријентирана одржива рјешења буду предмет посебног занимања и дјеловања регулаторних органа.

4.3 Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG

Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (MEDREG) основана је у Риму у новембру 2007. године. У циљу унапређења јасног, стабилног и усклађеног регулаторног оквира MEDREG промовише сталну сарадњу земаља сјеверне, јужне и источне обале Медитеранског базена. Асоцијација окупља регулаторне органе из Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Либије, Малте, Марока, Палестинске управе, Португала, Словеније, Шпаније, Туниса и Турске (слика 21).

Главни циљ Асоцијације је промоција јасних, стабилних и усклађених правних и регулаторних оквира Медитерана ради омогућавања инвестиција у енергетску инфраструктуру и подршке интеграцији тржишта. Стога, MEDREG промовише сталну размјену знања, искуства и стручности, прикупљање података кроз свеобухватне студије, извјештаје са препорукама, те специјализоване обуке у сфери енергетске регулације.

Организациона структура MEDREG-а обухвата Генералну скупштину, Секретаријат са сједиштем у Милану и пет радних група за: (1) институционална питања, (2) електричну енергију, (3) гас, (4) животну средину, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност и (5) проблематику купаца.

Слика 21. Географски обухват MEDREG-а

Представници ДЕРК-а непосредно учествују у раду Генералне скупштине, а у активностима радних група употребом различитих телекомуникационих алата, те достављањем тражених информација и коментара на нацрте докумената.

4.4 Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER

Основана у октобру 2009. године, Међународна конфедерација енергетских регулатора (ICER) представља добровољни оквир за сарадњу на свјетском нивоу. Циљ ICER-а је да побољша информисаност јавности и креатора политичких одлука, као и разумијевање регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социо-економских, околних и тржишних питања.

Преко 250 регулаторних органа са шест континената, путем 11 регионалних регулаторних асоцијација и два национална енергетска регулаторна органа (слика 22) остварују чланство у ICER-у. ДЕРК је чланица ICER-а путем ERRA-е и MEDREG-а.

ICER-ове активности су усмјерене на неколико кључних области, у складу са темама које дефинише Свјетски енергетски регулаторни форум, водећа међународна конференција о регулисању енергије која се одржава сваке три године. Шести Свјетски енергетски регулаторни форум одржан је у Истанбулу током маја 2015. године. Том приликом кроз три ICER-ова извјештаја представљени су резултати глобалне сарадње енергетских регулатора у претходне три године: *Предности успјешне интеграције тржишта, Регулаторни приступи у управљању инвестиционим ризицима и Енергетске конекције: укључивање купаца у изградњу јачих система.*

Слика 22. Чланице ICER-a

За наредни трогодишњи период као приоритетне теме Форум је идентификовао безбједност снабдијевања, енергетску одрживост, конкурентност и добре регулаторне праксе, и сходно томе установио четири посебне виртуелне групе. Наредни Свјетски регулаторни форум биће одржан у Мексику, 2018. године.

ICER наставља своје активности на иницијативи под називом *Жене у области енергије* коју је започео у октобру 2013. године. Циљ ове глобалне иницијативе енергетских регулатора је подршка напретку жена у области енергије кроз практичне инструменте.

ICER је 2013. године покренуо издавање своје Хронике, као средство за даљну промоцију својих циљева у смислу јачања размјене регулаторних знања и истраживања. Од тада као члан Уредничког одбора овог стручног часописа дјелује и упусленик ДЕРК-а. ICER-ова Хроника је публикација која се објављује два пута годишње у електронском облику и садржи стручне чланке из регулаторне проблематике.

ДЕРК активно учествује у раду ICER-а и пружа подршку на разне начине, укључујући доставу одговора по различитим активностима и упитницима, чиме се омогућава увид и размјена пракси у областима од интереса за рад регулатора.

Лорд Мог, председавајући ICER-а: “Гдје год да се налазе, како грађани тако и предузећа желе сигурну, одрживу и приуштиву енергију. Кроз размјену наше стручности и искустава, ми, регулатори, учимо једни од других, и можемо боље да одговоримо глобалним изазовима укључујући енергетску безбједност.”

Из обраћања на шестом Свјетском енергетском регулаторном форуму, Истанбул, 25. мај 2015.

4.5 Савјет европских енергетских регулатора – CEER

Савјет европских енергетских регулатора (CEER) је непрофитна асоцијација која окупља енергетске регулаторе. Њени чланови и посматрачи су независни, законом прописани органи одговорни за регулисање енергије на државном нивоу. CEER окупља 33 национална регулаторна органа из држава чланица Европске уније, Европске слободне трговинске зоне (EFTA) и земаља у процесу придруживања ЕУ, укључујући Уговорне стране Енергетске заједнице. CEER предњачи у активностима на развоју конкурентних енергетских тржишта и јачању улоге купаца. Радећи заједно кроз CEER, национална регулаторна органа дају напредне препоруке на европском нивоу, ширећи најбоље праксе и дајући рјешења у оквиру националних регулатора.

Крајем 2015. године Државној регулаторној комисији за електричну енергију понуђен је статус посматрача у CEER-у. Уважавајући актуелни законски оквир и дефинисане надлежности регулатора, те текуће активности које би током 2016. године требале резултовати транспозицијом садржаја Трећег енергетског пакета ЕУ у легислативу у БиХ, ДЕРК је Секретаријат CEER-а упознао да ће по усвајању нове легислативе бити спреман да аплицира и стекне статус посматрача у Савјету европских енергетских регулатора

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Реализацију својих активности ДЕРК финансира на начин одређен *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*. Основни приход представља регулаторна накнада коју плаћају власници лиценци за обављање дјелатности преноса електричне енергије, независног оператора система, међународне трговине и снабдијевања купаца, те дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ. Регулаторна накнада се одређује тако да покрије трошкове ДЕРК-а, а за вишак прихода над расходима се умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде у идущем периоду. На овај начин су сви остварени приходи усмјерени искључиво на подмирење основних расхода, детаљно дефинисаних финансијским планом.

План расхода се одређује на основу трошкова планираних по инкременталној методологији буџетирања, односно према стварним трошковима из претходних година који су били предмет ревизије од стране независних ревизора, као и Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

На основу наведених правила и принципа у извјештајном периоду је утврђен Финансијски план за 2016. годину који је достављен Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Поред припреме планова, финансијско пословање ДЕРК-а покрива и слиједеће активности:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану,
- управљање новчаним токовима,
- праћење реализације финансијског плана за текућу годину,
- унутрашње финансијско извјештавање као основа за доношење одговарајућих пословних одлука,
- анализа и процјена будућих новчаних токова у сврху припреме новог финансијског плана,
- финансијско извјештавање према спољњим тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Резултат свих наведених активности и донесених одлука су финансијски извјештаји у којима су на крају пословне године исказани резултати пословања. Сваке године се врши ревизија финансијских извјештаја с циљем независне и непристрасне провјере исказаних резултата пословања, као и усклађености тих поступака са важећим прописима.

У току 2015. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а који се односе на претходну годину је вршило друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг РЕВИК д.о.о. Сарајево,

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују реално и објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31. децембра 2014. године, те резултате његовог пословања и промјене на трајним изворима и готовинском току за годину која је тада завршила, у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања (МСФИ).”

*РЕВИК,
Сарајево, 24. марта 2015.*

са којим је закључен уговор на основу објављеног јавног позива за обављање услуга ревизије.

Обављена ревизија је сем утврђивања реалности финансијских извјештаја у цјелини, подразумијевала и истовремену оцјену примјењених рачуноводствених политика и значајних процјена руководства ДЕРК-а.

Мишљење независног ревизора је да презентација финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, објективно и истинито приказује стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Наведеним мишљењем је задржана највиша ревизорска оцјена усклађености финансијских извјештаја са међународно важећим стандардима и законским прописима, коју је ДЕРК у ранијим периодима добијао од екстерних ревизора, међу којима су и оцјене Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

Како би обезбиједио организован и ефикасан рад уз истовремену превенцију или идентификацију могућих грешака, ДЕРК безрезервно спроводи свако запажање ревизора које води ка унапређењу пословања и повећању успјешности и одговорности.

Спровођењем екстерне ревизије ДЕРК обезбјеђује независан и поуздан извјештај о коришћењу имовине, те управљању приходима и расходима. Ревидовани извјештај се сваке године објављује како би се заинтересованим лицима и широј јавности пружиле информације о финансијском положају и резултатима пословања ДЕРК-а. Ревидовани финансијски извјештаји за 2014. годину су објављени у “Службеном гласнику БиХ”, број 32/15 и у оквиру интернет презентације ДЕРК-а.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2016. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставиће своје активности на обезбјеђењу услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2016. години задржати континуитет сарадње са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Такође, примарни интерес ће остати и размјена информација и усклађеност кључних регулаторних активности са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, надлежним за креирање политике у складу са *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*.

Сви досада примјењивани модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања ће се користити се и у 2016. години у односима са Регулаторном комисијом за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним органима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурenciјским савјетом БиХ.

Како би задовољио потребе различитих нивоа одлучивања за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије ДЕРК ће остати референтан извор и активан генератор ових података. У овом циљу ДЕРК ће слиједити развој ЕУ правила и поштовати агенду Енергетске заједнице, уз наставак сарадње са Агенцијом за статистику БиХ.

ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа у оквиру својих надлежности,
- издавање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- креирање нових регулаторних правила, те анализирање раније донесених регулаторних правила и постојеће праксе, уз преглед и ревизију аката ДЕРК-а,
- праћење примјене новог начина набавке помоћних услуга и пружања системске услуге и уравнотежења електроенергетског система БиХ,

- стварање већег степена интеграције домаћег тржишта електричне енергије, с посебним усмјерењем на ефикасно функционисање потпуно отвореног малопродајног и veleprodajног тржишта,
- развој правила којима се регулише прикључење корисника на преносни систем,
- јачање капацитета за испуњавање међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем,
- одобравање и надзирање правила која развију Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Електропренос Босне и Херцеговине и Комунално Брчко,
- одобравање *Индикативног плана развоја производње за период 2017. – 2026. година, Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- праћење примјене Механизма наплате између оператора преносног система (ИТС механизам) и рада Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (СЕЕ САО),
- регулаторно дјеловање у вези Европских правила за рад мрежа,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси, и
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У спровођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлашћења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца и дати свој пуни допринос у изналажењу најбоље примјенивих рјешења.

С обзиром на чињеницу да је Босна и Херцеговина темељем Уговора о успостави Енергетске заједнице обавезна у своје законодавство транспоновати и у пракси примијенити прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту (‘Трећи пакет’), ДЕРК ће у оквирима својих компетенција и оптималном координацијом са другим кључним субјектима дати свој допринос развоју правног оквира.

У интересу свих кључних субјеката је спровођење реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини, усклађивање подзаконских прописа и ефикасна координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на европским директивама и правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије.

У том смислу, ДЕРК планира наставак активног учешћа у изради законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ, те у

отклањању недостатака у електроенергетском сектору који су наведени у *Извјештају Европске комисије о БиХ у 2015. години*.

ДЕРК ће такође партиципирати у подршци и спровођењу регионалних приоритета и пројеката Енергетске заједнице, али и приоритета који су у оквиру Енергетске заједнице идентификовани за електроенергетски сектор Босне и Херцеговине, односно које наводе *Извјештај о примјени acquis-a према Уговору о успостави Енергетске заједнице* и Закључци Министарског савјета.

Државна регулаторна комисија ће у складу са својим надлежностима дати допринос реализацији препорука са састанака Подodbора за транспорт, енергију, животну средину и регионални развој, Привременог одбора и Одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији, као и реализацији мјера у сектору енергије које су договорене на Самиту земаља западног Балкана у оквиру 'Берлинског процеса'.

У 2016. години се наставља вишегодишњи пројекат USAID-а *Инвестирање у сектор енергије* (EIA), те ће Државна регулаторна комисија за електричну енергију пратити његове активности и учествовати у реализацији појединих компоненти које су функцији рада регулатора. Своје активно учешће ДЕРК планира и на Другом Енергетском самиту у БиХ, који је у оквиру EIA пројекта планиран за прољеће 2016. године.

ДЕРК ће наставити своје учешће у регионалном пројекту USAID-а и NARUC-а *Регулаторни мост у југоисточној Европи*, у којем поред регулатора из Босне и Херцеговине учествују и регулаторни органи из Албаније, Арменије, Грузије, Косова*, Македоније, Србије и Украјине.

У центру занимања биће и активности међународних органа које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ECRB – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући радне групе за електричну енергију и гас, те Радну групу за проблематику купаца и малопродајна тржишта),
- ERRA – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене и Радну групу за проблематику купаца и малопродајна тржишта),
- MEDREG – Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (укључујући Радне групе за институционална питања; за електричну енергију; за гас; за проблематику купаца, те за животну средину, обновљиве изворе и енергетску ефикасност),
- ICER – Међународна конфедерација енергетских регулатора.

ДЕРК ће наставити праћење рада Савјета европских енергетских регулатора (CEER) и Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER), и зависно од развоја правног оквира у БиХ размотрити могућности за директно учешће у раду ових органа.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине
(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Основни подаци о инсталисаним капацитетима производних објеката

Укупан инсталисани капацитет производних објеката у Босни и Херцеговини износи 4.009,14 MW, од чега у већим хидроелектранама 2.054,90 MW, а у термоелектранама 1.765 MW. Инсталисани капацитет малих хидроелектрана, вјетро, соларних и електрана на биогаз је 97,41 MW, док је 91,23 MW инсталисано у индустријским електранама.

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	2×54+1×63	171
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×108	216
Чапљина	2×210	420
Рама	2×80	160
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57	114
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Мостарско блато	2×30	60
Пећ-Млини	2×15	30
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315
Устипрача	2×3,5	7

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
ГЗ	100	85
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	300	279

Основни подаци о преносном систему

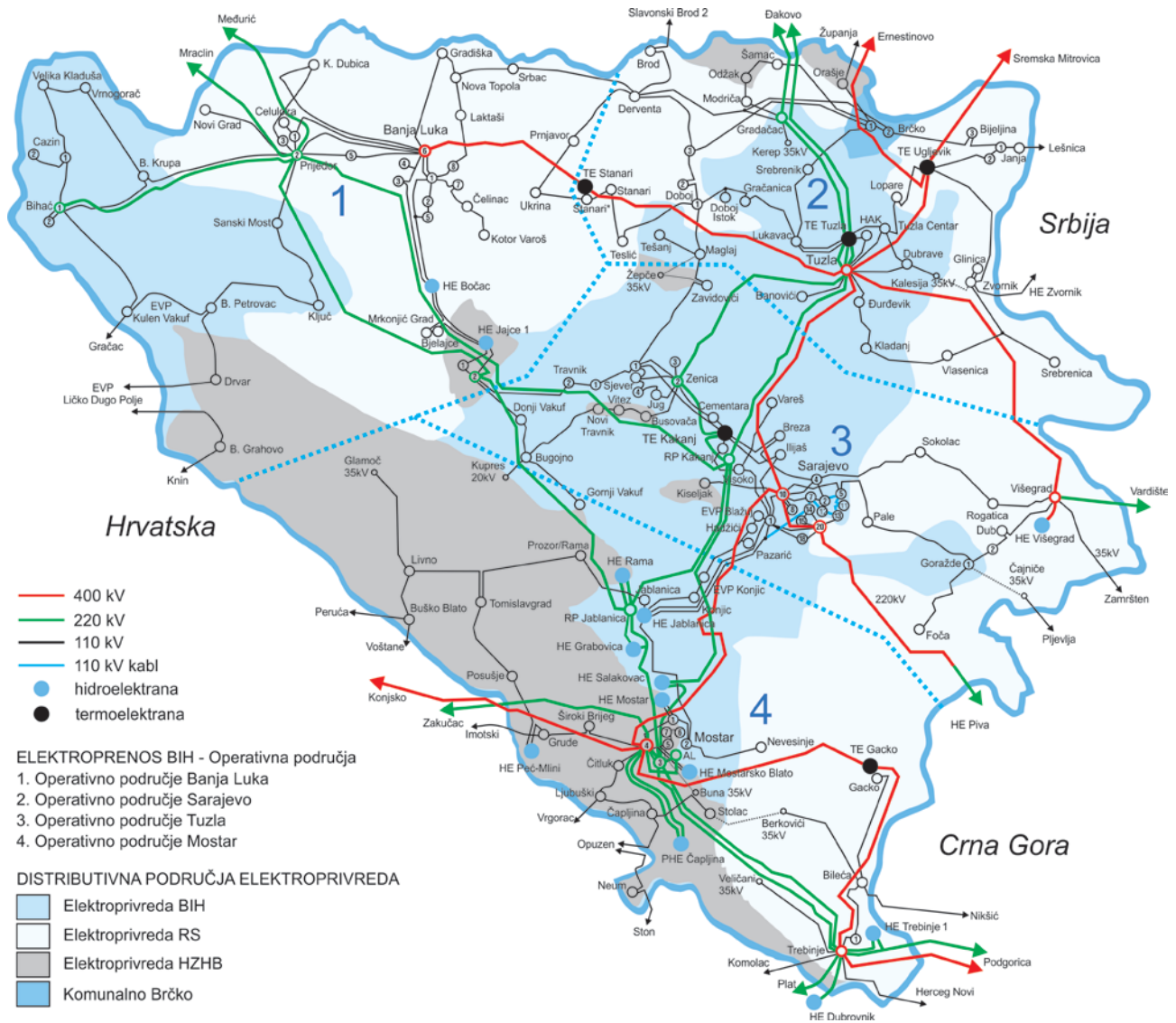
Називни напон далековод	Дужина (km)
400 kV	864,73
220 kV	1.524,80
110 kV	3.911,35
110 kV - кабловски вод	31,78

Називни напон далековод	Број интер-конектора
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
Укупно	37

Врста трафостанице	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
ТС 400/x kV	10	6.390,5
ТС 220/x kV	8	1.423,0
ТС 110/x kV	128	5.043,0

Преносни однос трансформатора	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
ТР 400/x kV	14	4.900,0
ТР 220/x kV	14	2.100,0
ТР 110/x kV	227	5.387,5

ПРИЛОГ Б: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима Електропреноса БиХ и дистрибутивним подручјима електропривреда (децембар 2015. године)

ПРИЛОГ Ц: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

(GWh)

2015. година	ЕП БиХ	ЕПС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.436,28	2.166,12	1.823,14		5.425,54
Производња у термоелектранама	5.413,40	3.298,66			8.712,06
Производња у малим и индустр. ел.	160,68	93,55	16,03		270,26
Производња	7.010,36	5.558,33	1.839,17		14.407,86
Дистрибутивна потрошња	4.542,81	3.661,53	1.376,42	265,38	9.846,14
Губици преноса					359,37
Велики купци	449,56	159,31	1.763,43*		2.372,30
Сопствена потр. електрана и пумпање		13,96	13,90		27,86
Потрошња	4.992,37	3.834,79	3.153,75	265,38	12.605,66

* Укључујући и 861,86 GWh које су Алуминиј и Б.С.И. набавили као квалификовани купци

2014. година	ЕП БиХ	ЕПС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.542,61	2.522,09	1.755,81		5.820,52
Производња у термоелектранама	5.786,99	3.133,66			8.920,65
Производња у малим и индустр. ел.	188,97	82,39	17,31		288,67
Производња	7.518,57	5.738,14	1.773,12		15.029,84
Дистрибутивна потрошња	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65	9.481,01
Губици преноса					304,46
Велики купци	442,76	155,87	1.811,57*		2.410,20
Сопствена потрошња електрана		14,12			14,12
Потрошња	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65	12.209,79

* Укључујући и 755,93 GWh које су Алуминиј и Б.С.И. набавили као квалификовани купци

2013. година	ЕП БиХ	ЕПС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Производња у термоелектранама	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Производња у малим и индустр. ел.	150,59	73,98	14,71		239,28
Производња	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Дистрибутивна потрошња	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Губици преноса					343,10
Велики купци	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Сопствена потр. електрана и пумпање		13,26	8,74		22,00
Потрошња	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64

* Укључујући и 884,94 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

2012. година	ЕП БиХ	ЕПС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Производња у термоелектранама	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Производња у малим и индустр. ел.	115,40	43,04	7,89		166,33
Производња	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Дистрибутивна потрошња	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Губици преноса					308,14
Велики купци	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Сопствена потр. електрана и пумпање		13,62	67,26		80,88
Потрошња	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24

* Укључујући и 910,54 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

2011. година	ЕП БиХ	ЕПС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Производња у термоелектранама	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Производња у малим и индустр. ел.	100,82	28,61	6,60		136,04
Производња	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Дистрибутивна потрошња	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Губици преноса					324,17
Велики купци	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Сопствена потр. електрана и пумпање		14,23	21,22		35,45
Потрошња	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57

* Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

ПРИЛОГ Д: *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis, односно правни оквир Енергетске заједнице у свом средишту има директиве и уредбе из Трећег енергетског пакета ЕУ које предвиђају заједничке прописе за интерна тржишта електричне енергије и природног гаса и регулишу прекограничну трговину. Почетни сет прописа из 2005. у више наврата инован је новим директивама и уредбама и допуњаван прописима у областима заштите животне средине, конкуренције и обновљивих извора енергије. У 2007. *acquis* је проширен на директиве ЕУ о безбједности снабдијевања, а од 2008. појам 'мрежна енергија' који се иницијално односио на електричну енергију и гас укључује и нафтни сектор. 2009. и 2010. *acquis* је даље проширен директивама о енергетској ефикасности, а 2011. прописи који сачињавају 'Трећи пакет', сем Уредбе (ЕЗ) бр. 713/2009, постали су правно обавезујући и за Уговорне стране Енергетске заједнице. *Acquis* је 2012. значајно проширен директивама у домену обновљивих извора, обавезних нафтних резерви и статистике, 2013. дијелом директиве о спречавању и контроли загађења и Уредбом која се односи на ГТС механизам и наплату преноса, а 2014. године уредбом која се односи на транспарентност, односно обавезу објаве података на тржиштима електричне енергије. 2015. године *acquis* је проширен правилима из области енергетске ефикасности, заштите животне средине, статистике и инфраструктуре.

Acquis Енергетске заједнице прати развој правног оквира Европске уније и данас обухвата њену кључну енергетску легислативу у подручјима електричне енергије, гаса, безбједности снабдијевања, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих извора, енергетске ефикасности, нафте, статистике и инфраструктуре. Генерални рокови за транспозицију у национално законодавство и примјену уредби и директива ЕУ наводе се у заградама.

Acquis о електричној енергији

- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 543/2013 од 14. јуна 2013. о достави и објави података на тржиштима електричне енергије и о измјени Прилога И. Уредби (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета (рок: 24. децембар 2015.),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 838/2010/ЕУ од 23. септембра 2010. о утврђивању смјерница које се односе на механизам накнаде између оператора преносних система и заједнички регулаторни приступ наплати преноса (рок: 1. јануар 2014.),
- Директива 2009/72/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије и стављању ван снаге Директиве 2003/54/ЕЗ (рок: 1. јануар 2015., сем за члан 9(1) гдје је рок: 1. јуни 2016., члан 9(4): 1. јуни 2017. и члан 11: 1. јануар 2017.),
- Уредба (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежи за прекограничну размјену електричне енергије и стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1228/2003 (рок: 1. јануар 2015.).

Acquis о гасу

- Директива 2009/73/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса и стављању ван снаге Директиве 2003/55/ЕЗ (рок: 1. јануар 2015., сем члан 9(1): 1. јуни 2016., члан 9(4): 1. јуни 2017. и члан 11: 1. јануар 2017.),
- Уредба (ЕЗ) бр. 715/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса и стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1775/2005 (рок: 1. јануар 2015.).

Acquis о безбједности снабдијевања

- Директива 2005/89/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. о мјерама заштите безбједности снабдијевања електричном енергијом и улагања у инфраструктуру (рок: 31. децембар 2009.),
- Директива Савјета 2004/67/ЕЗ од 26. априла 2004. о мјерама заштите безбједности снабдијевања природним гасом (рок: 31. децембар 2009.).

Acquis о заштити животне средине

- Директива 2010/75/ЕУ Европског парламента и Савјета од 24. новембра 2010. о индустријским емисијама (интегрирано спречавање и контрола загађења) – само Поглавље III, Анекс V и члан 72(3)-(4) (рок: 1. јануар 2018.),
- Директива 2001/80/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. о ограничењу емисија одређених загађивача ваздуха из великих уређаја за ложење (рок: 31. децембар 2017.),
- Директива Савјета 1999/32/ЕЗ од 26. априла 1999. о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима и о измјени Директиве 93/12/ЕЕЗ (рок: 31. децембар 2011.),
- Директива Савјета 85/337/ЕЕЗ од 27. јуна 1985. о процјени учинака одређених јавних и приватних пројеката на животну средину, са амандманима од 3. марта 1997. (Директива 97/11/ЕЗ) и Директивом 2003/35/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003. о обезбјеђења учешћа јавности у изради одређених планова и програма који се односе на животну средину (рок: 1. јули 2006.),
- Члан 4(2) Директиве Савјета 79/409/ЕЕЗ од 2. априла 1979. о заштити птица (рок: 1. јули 2006.).

Acquis о заштити животне средине се примјењује у оној мјери у којој има утицаја на мрежну енергију. У складу са чланом 13. Уговора, Уговорне стране потврђују важност Протокола из Куота и настојаће да му приступе.

Наставак на слиједећој страници ⇨

⇒ *Наставак са претходне странице*

Acquis о конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81., 82. и 87. Уговора о оснивању Европске заједнице слиједеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштоваће се одредбе Уговора о оснивању Европске заједнице, посебно члана 86. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна права.

Acquis о обновљивим изворима

- Директива 2009/28/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 23. априла 2009. о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора те о измјени и каснијем стављању ван снаге директив 2001/77/ЕЗ и 2003/30/ЕЗ (рок: 1. јануар 2014.).

Национални циљеви за удио енергије из обновљивих извора у коначној бруто потрошњи 2020. за Уговорне стране Енергетске заједнице одређени су одлуком Министарског савјета 18. октобра 2012. године (2012/03/МС-ЕпС).

Acquis о енергетској ефикасности

- Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2012. о енергетској ефикасности, измјени директива 2009/125/ЕЗ и 2010/30/ЕУ и стављању ван снаге директива 2004/8/ЕЗ и 2006/32/ЕЗ (рок: 15. октобар 2017.).
- Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. о енергетској ефикасности зграда (рок: 31. децембар 2011.),
- Директива 2010/30/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. о означавању потрошње енергије и осталих ресурса производа везаних с енергијом уз помоћ ознака и стандардизираних информација о производу (рок: 30. септембар 2012.),
- Директива 2006/32/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 5. априла 2006. о енергетској ефикасности у крајњој потрошњи и енергетским услугама те о стављању ван снаге Директиве Савјета 93/76/ЕЕЗ (рок: 31. децембар 2011.).

Acquis о нафти

- Директива Савјета 2009/119/ЕЗ од 14. септембра 2009. о обавези држава чланица да одржавају минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата (рок: 1. јануар 2023.).

Acquis о статистици

- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 431/2014 од 24. априла 2014. о измјени Уредбе (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета о енергетској статистици с обзиром на спровођење годишњих статистика о потрошњи енергије у домаћинствима (рок: 31. децембар 2016.),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 147/2013 од 13. фебруара 2013. о измјени Уредбе (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета о енергетској статистици с обзиром на спровођење ажурирања мјесечне и годишње енергетске статистике (рок: 31. децембар 2013.),
- Директива 2008/92/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. о поступку Заједнице за побољшање транспарентности цијена гаса и електричне енергије које се зарачунавају индустријским крајњим корисницима (рок: 31. децембар 2013.),
- Уредба (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. о енергетској статистици (рок: 31. децембар 2013.).

Acquis о инфраструктури

- Уредба (ЕУ) бр. 347/2013 Европског парламента и Савјета од 17. априла 2013. о смјерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру те стављању ван снаге Одлуке бр. 1364/2006/ЕЗ и измјени уредби (ЕЗ) бр. 713/2009, (ЕЗ) бр. 714/2009 и (ЕЗ) бр. 715/2009 (рок: 31. децембар 2016.).

Приликом дефинисања *acquis*-а, Министарско савјет врши одређена прилагођавања прописа Европске уније институционалном оквиру Енергетске заједнице, водећи рачуна и о временским ограничењима у региону. Министарски савјет је усвојио и неколико независних мјера које се односе на рјешавање спорова, успоставу тзв. '8. региона' у циљу олакшавања прекограничне трговине електричном енергијом, те мјере за координацију безбједности снабдијевања.

Напомена: Текстови прописа ЕУ који се наводе у овом прилогу су доступни у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.derk.ba).

ПРИЛОГ Е: Отворени спорови: Енергетска заједница – Босна и Херцеговина
(31. децембар 2015. године)

- Случај ECS-1/10, покренут *Отвореним писмом* 21. септембра 2010. године се односи на државну помоћ. Мада је фебруара 2012. године донесен *Закон о систему државне помоћи у БиХ* и крајем исте године успостављен Савјет за државну помоћ, изостала је практична примјена. Секретаријат Енергетске заједнице најављује да ће случај бити затворен када Савјет буде потпуно оперативан.
- Случај ECS-8/11, покренут *Отвореним писмом* 7. октобра 2011. године се односи на неиспуњавање обавеза које БиХ има у доношењу одговарајуће легислативе у сектору природног гаса. Узимајући у обзир одговор Савјета министара БиХ на отворено писмо, Секретаријат је упутио *Образложено мишљење* 24. јануара 2013. године, и након новог одговора поднио предмет Министарском савјету на одлучивање путем *Образложеног захтјева* 21. маја 2013. године. Министарски савјет Енергетске заједнице је 23. септембра 2014. године нагласио дуготрајност постојања озбиљних пропуста БиХ и задужио Секретаријат Енергетске заједнице да помогне припрему потребне легислативе. Секретаријат је 21. октобра 2014. године доставио *Нацрт закона о транспорту природног гаса, регулатору и интерном тржишту у БиХ*, који је усаглашен са 'Трећим пакетом'. Како БиХ није законски уредила ову област, Министарски савјет Енергетске заједнице је први пут у својој историји 16. октобра 2015. године донио мјере против БиХ као Уговорне стране, у трајању од годину дана.
- 11. фебруара 2013. године у случају ECS-2/13 је послано *Отворено писмо* Босни и Херцеговини због изостанка транспозиције и примјене обавеза које се односе на смањење емисије сумпордиоксида (CO₂) при сагоријевању тешких ложивих уља и течних нафтних горива. Узимајући у обзир чињенично стање, Секретаријат је Босни и Херцеговини упутио *Образложено мишљење* 21. децембра 2015. године.
- Случај ECS-1/14, покренут *Отвореним писмом* 3. марта 2014. године се односи на неиспуњавање обавеза које БиХ има у транспозицији и примјени Директиве 2006/32/ЕЗ о енергетској ефикасности у крајњој потрошњи и енергетским услугама. Рок за транспозицију и примјену ове директиве је истекао крајем 2011. године.
- 11. фебруара 2014. године у случају ECS-4/14 је упућено *Отворено писмо* Босни и Херцеговини због непоштовања *acquis*-а Енергетске заједнице у области обновљиве енергије, односно због пропуста да до 30. јуна 2013. године усвоји Национални акциони план за обновљиву енергију. Свој одговор БиХ страна је упутила 8. априла 2014. године. Потом је, 24. фебруара 2015. године, Секретаријат упутио *Образложено мишљење*. Како је након тога изостала било каква писана реакција БиХ, Секретаријат је поднио предмет Министарском савјету на одлучивање путем *Образложеног захтјева* 12. маја 2015. године. Својом одлуком 16. октобра 2015. године Министарски савјет је потврдио непоштовање *acquis*-а и наложило БиХ да без одлагања усвоји Национални акциони план за обновљиву енергију.

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију се могу наћи у оквиру интернет презентације на адреси www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

